

De Lichtbrenger

voor zoekers naar Waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

**De kracht van
samenwerking**

**Hoe ontsnappen
we aan Plato's
grot?**

**De impuls van
Florence – de
mentale
emancipatie van de
westerse wereld**

**ADHD: overdosis
vitaliteit – hoe te
beheersen?**

Lucifer®

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: Kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 25,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 20,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 3,75
Prijswijzigingen voorbehouden,
Triodos bank 786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruyterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of enige andere manier, zonder
voorafgaande toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor International
Study-centre for Independent Search for
truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen en
verspreiden van kennis over de geestelijke
achtergrond van mens en kosmos, vrij van
dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften, en
het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk voor
enigerlei verklaring of mening, die in dit
blad wordt gepubliceerd, tenzij dit uitdruk-
kelijk wordt vermeld.

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer: 50872.

Licht op ...

De kracht van samenwerking in moeilijke tijden

70

Een ware harmonieuze samenleving ontstaat wanneer we elkaar helpen de juiste mentaliteit en cultuur voor samenwerking op te bouwen.

Herman C. Vermeulen

Hoe ontsnappen we aan Plato's grot?

72

Wat is theosofische educatie? Hoe kunnen we de Theosofia vandaag de dag presenteren? Dit wordt verduidelijkt door Plato's allegorie van de grot. Dit artikel is de enigszins bewerkte en uit het Engels vertaalde presentatie die Erwin Bomas op 12 augustus 2011 hield op de ITC-conferentie in Julian (VS).

Erwin Bomas

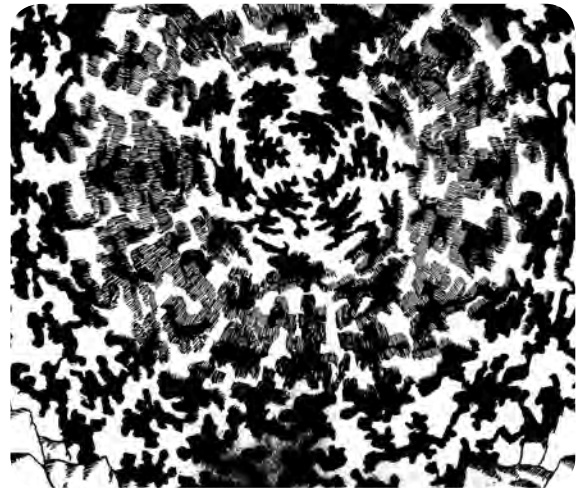
De impuls van Florence – deel 4 De mentale emancipatie van de westerse wereld

80

De renaissance, die begon met de herontdekking van de leringen van Plato in Florence tegen het einde van de 15e eeuw, luidde voor de westerse wereld een periode in van mentale en geestelijke ontwakings. De ontwikkeling van de moderne, zelfstandig denkende mens kwam op gang. De middeleeuwse visie op mens en kosmos brokkelde af en daarvoor in de plaats werden denkbeelden ontwikkeld die in Europa en later ook in de Nieuwe Wereld – Amerika – tot ongekende vernieuwingen in de wetenschap en de maatschappelijke organisatie hebben geleid.

Door de nieuwe ontwikkelingen raakte de spirituele kennis zelf op de achtergrond. Toch heeft Florence betekenis gehad voor de geestelijke ontwikkeling van de mensen in de westerse wereld.

Bianca Peeters

ADHD: overdosis vitaliteit – hoe te beheersen?

90

Is hyperactief en ongeconcentreerd gedrag een psychische stoornis? Hoe komt het dat er steeds meer jongeren het etiket ADHD opgeplakt krijgen? Hoe krijgen we het vitale denkaspect onder controle?

Barend Voorham

Gesignaleerd

97

- » Planeet-transfers ...
- » Maya-kalender voorspelt niet de eindtijd

Uw Vragen

99

- » Hoe ervaren we geboren worden en sterven?
- » Het denkvermogen vernietigen?

Licht op ...

De kracht van samenwerking in moeilijke tijden

Er is in de populaire buddhistische literatuur een boek met de titel *How the Swans came to the Lake* ('Hoe de zwanen naar het meer kwamen'). Een leuke titel, die tegelijk een belangrijke vraag oproept en een heel belangrijk spiritueel principe wil uitdrukken. Uitgaande van deze titel is de gedachte als volgt: als er een meer is dat een goede biotoop is voor zwanen – waarin dus alle elementen aanwezig zijn, zoals voedsel, rustplaatsen enzovoort – dan komen de zwanen vanzelf. Met 'vanzelf' bedoelen we dat zwanen altijd op zoek zijn naar een goede plaats om te wonen en te leven, altijd op zoek zijn naar een geschikte plek. Het houdt niet in dat de zwanen door het meer 'gecreëerd' worden, maar dat er een grote aantrekkingskracht wordt uitgeoefend op de zwanen om van het meer gebruik te maken, omdat het meer bijdraagt aan de bestaansmogelijkheid van die zwanen — *bijdraagt*, dus niet de volledige verantwoordelijkheid draagt, dat mag duidelijk zijn.

In de Theosofie valt dit voorbeeld onder het begrip *emanatie*. De gedachten die in dit voorbeeld besloten liggen, zijn van verreikende aard. Het betekent namelijk dat het creëren van omstandigheden een medeverantwoordelijkheid geeft voor de daaruit voortkomende gevolgen. En dit kunnen zowel positieve als negatieve gevolgen zijn. De juistheid van deze gedachte is al vaak in de geschiedenis bewezen.

In dit verband is het boek *The Spirit Level: Why Equality Is Better for Everyone*, geschreven door Richard Wilkinson en Kate Pickett, heel interessant.⁽¹⁾ De schrijvers zijn twee wetenschappers die in vele samenlevingen de verbanden hebben onderzocht tussen rijkdom, ziekte, misdaad, ontwikkelingsmogelijkheden, harmonie, tevredenheid enzovoort. In dit onderzoek kwam één verband heel duidelijk en sterk naar voren: het verband tussen het verschil in rijkdom en problemen als misdaad, ziekte en geweld. Het bleek dat waar het verschil in rijkdom het kleinste was, misdaad en geweld en ziekte en ontevredenheid ook het kleinst waren. Dit verband werd in vele verschillende culturen gevonden.

Kortom, de meest harmonische samenlevingen waren die waar het verschil tussen rijk en arm klein was. Een zeer interessante studie die te denken geeft.

Laten we eens kijken of we deze twee gedachten – het meer en zijn zwanen en de uitkomsten van deze studie – kunnen combineren en voorbeelden kunnen vinden waar we iets mee kunnen doen voor onze toekomst.

Als we de emanatie-gedachte kort moeten formuleren, kunnen we zeggen dat wij condities (kunnen) creëren waardoor er bepaalde aspecten in samenlevingen en mensen gestimuleerd worden. Als we bijvoorbeeld een duur beeld in onze voortuin plaatsen, zetten we de zwakken onder ons, die de begeerte niet kunnen weerstaan, tot diefstal aan. We bouwen een verleiding op en lokken daardoor diefstal uit. Ooit, vele jaren terug, las ik eens een verslag van een groot warenhuis waarin het hoofd van de etaleurs werd aangesproken op het feit dat er niet verleidelijk genoeg werd geëtaled. Hoe werd dit gemeten?

Dat gebeurde aan de hand van het aantal winkeldiefstallen, dat afgenomen was. Kennelijk was de aantrekkingskracht om te stelen minder. Verleidelijk etaleren is dus duidelijk een vorm van uitlokking.

De bovenstaande gedachten over het creëren van omstandigheden kunnen we toepassen op de samenleving in Europa. Binnen de Europese Unie proberen we met zijn allen een samenleving op te bouwen zonder grenzen, met gelijkere mogelijkheden voor alle bewoners, en dus ook een betere verdeling van de rijkdom over alle deelnemers aan de Unie.

Maar is dat ideaalbeeld feitelijk ook de grootste aantrekkingskracht tot de Europese Unie? Nee, de grootste aantrekkingskracht is de begeerte naar eigen voordelen, zonder ons af te vragen wat de bijbehorende plichten zijn. Natuurlijk waren er wel enkele deskundigen die tijdens het oprichten van de Europese Unie op deze plichten gewezen hebben. Een aantal van de noodzakelijke harmonisatie-maatregelen, zoals het afstemmen van financiële systemen, het gelijkvormiger maken van belastingheffing, afspraken over maximale begrotingstekorten en geldontwaarding, enzovoort, zijn nauwelijks aan bod gekomen omdat de aantrekkingskracht tot de voordelen zo groot was, en ook omdat de rijke landen niet op hun vingers getikt wilden worden door de minder belangrijke landen. En de voorlichting aan de bevolking van de deelnemende landen is onvolledig geweest want we wilden zo graag dat er zoveel mogelijk landen deelnamen.

Nu blijkt dat de onbalans of disharmonie tussen de landen te groot is. De regels voor de landen met een andere geldcultuur zijn zo zwaar dat, nu deze regels geforceerd worden uitgevoerd, de bevolking ernstig moet lijden. Het gevolg is een situatie waarin groepen onder de bevolking zich extreem verzetten en om afscheiding roepen, wat de voedingsbodem is voor krachtige nationaal-socialistische gedachten (de term 'nationaal-socialisme' is een contradictie in zich zelf: socialisme staat voor het gelijk verdelen over iedereen en dus niet voor groepsvorming).

Ditzelfde proces heeft zich tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog voorgedaan. De schadevergoedingen die Duitsland moest betalen na de Eerste Wereldoorlog waren zo enorm, dat het gehele land in zware armoede gedompeld werd en het Duitse nationaal-socialisme van toen een geweldig goede voedingsbodem aantrof, wat weer het begin was van de Tweede Wereldoorlog. Hieruit is wel een les geleerd, zodat er aan het eind van de Tweede Wereldoorlog een Marshall-plan kwam. Er was hulp voor de landen die alles weer moesten opbouwen, in plaats van een zeer zware schuldverplichting. Als de eenheid van Europa ons ideaal is – broederschap is immers een feit in de natuur; niets of niemand kan leven zonder andere levende wezens – moeten we dan niet veel meer mededogen betrachten door elkaar de gelegenheid te geven, te steunen, om tot een harmonisatie te komen van systemen, wetten en culturen? Laten we dan met elkaar het juiste meer creëren, waardoor de zwanen komen om van dit rustige meer met zijn geschikte voeding en veilige plaatsen gebruik te maken.

De studie in het hierboven aangehaalde boek laat zien dat de grootste harmonie daar te vinden is waar de verschillen tussen inkomsten het kleinst zijn. Betekent dit dan dat we gewoon al ons bezit moeten weggeven? Nee, mededogen is geen medelijden. Mededogen is: elkaar helpen om de juiste training, de juiste mentaliteit en de juiste cultuur op te bouwen. Dan scheppen we ware harmonie, die geen ruimte laat voor haat, zelfzucht en afgescheidenheid.

Referentie

1. R.G. Wilkinson en K. Pickett, *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*. Penguin, Londen 2010 (paperback). De eerste editie van het boek (2009) werd in Engeland en de VS uitgegeven met een enigszins andere ondertitel.

Herman C. Vermeulen

Hoe ontsnappen we aan Plato's grot?

Kerngedachten:

» De allegorie van de grot is een passage uit de dialoog *Politeia* of *De Staat* van de Griekse filosoof Plato. *De Staat* als geheel is een metafoor voor de menselijke samengesteldheid.

In de allegorie van de grot vergelijkt Plato de hedendaagse mens die puur gericht is op de uiterlijke wereld met een gevangene in een grot die schaduwen aanziet voor werkelijkheid.

» Ons denken is de sleutel om schijn van werkelijkheid te onderscheiden. Door ons denken te richten op de hogere aspecten in onszelf kunnen we opklimmen naar het licht buiten de grot, dat in onszelf schijnt.

» De wijzen klimmen zelfstandig op uit de grot om vervolgens terug te keren en anderen te helpen uit de grot te klimmen. Een theosofische educatie is erop gericht alle aspecten in de leerling wakker te maken, van de meest uiterlijke (het zien van schaduwen) tot de meest innerlijke aspecten (opklimmen tot het licht buiten de grot).

Dit artikel is de enigszins bewerkte en uit het Engels vertaalde presentatie die Erwin Bomas op 12 augustus 2011 hield op de ITC-conferentie in Julian (VS). De redactie wilde de gedachten uit de lezing de lezer niet onthouden.

In deze lezing zullen we het thema van de conferentie 'Het Hart van Wijsheid, een samensmelting van Wetenschap en Spiritualiteit vanuit een Theosofisch Perspectief' toepassen op educatie. Wat is theosofische educatie? Hoe kunnen we de Theosofia vandaag de dag presenteren? Hoe kunnen we het westerse denken, dat nog steeds erg gericht is op louter wetenschappelijk en vooral materialistisch denken, bereiken? Theosofia, als de synthese van Wetenschap, Filosofie en Religie, werpt nieuw licht op de moderne wetenschap. In de Theosofia vinden we de 'Hartenleer' die de 'geest' ontsluit en daarbij onze hoogste aspecten stimuleert. Ze laat de ingang naar de innerlijke wereld van de ideeën zien. De moderne wetenschap is nog vooral een wetenschap gericht op verschijnselen. Ze volgt de 'Oogleer', gericht op het intellect. De scheiding tussen wetenschap en ethiek leidt echter tot veel conflicten. Veel mensen zijn zich niet direct bewust van de bredere consequenties van het puur materi-

alistische intellectuele denken. De focus op de verschijnselen komt voort uit de natuur van ons eigen denken. Dit wordt perfect verduidelijkt door Plato in zijn allegorie van de grot. Onderwijs gebaseerd op de Hartenleer kan de mens tot grotere hoogtes leiden dan we ons nu kunnen voorstellen. Hoe? Door de lessen van de socratische methode en het Râja-Yoga-systeem te volgen. Deze zullen we samen in deze lezing toepassen. We tonen daarmee de ontsnapingsroute uit de grot van Plato.

Introductie

De allegorie van de grot heeft een centrale rol in Plato's dialoog *Politeia* of *De Staat*.⁽¹⁾ De centrale vraag in *De Staat* is: 'wat is rechtvaardigheid?' In de dialoog legt Plato de aard en samenstelling van de menselijke ziel uit door deze te vergelijken met een staat. Na geconcludeerd te hebben dat de ideale staat geleid zou moeten worden door diegenen die kennis hebben van de hoogste wijsheid, die het Goede kennen en Waarheid

gezien hebben, rijst de vraag hoe deze wijzen gevonden kunnen worden. Het antwoord dat Plato daarop geeft is educatie. Plato introduceert zijn uitleg over hoe deze educatie eruit dient te zien met het verhaal dat Socrates aan zijn vriend Glaukon vertelt over de grot.

Plato's allegorie van de grot omvat een schat van symboliek en diepere betekenissen, met name over educatie. Een nauwkeurige blik op deze klassieke dialoog kan helpen om de vraag te beantwoorden die de Commissie Educatie van het ITC heeft durven stellen: hoe moet de Theosofia vandaag de dag gepresenteerd worden?

Hieronder kunt u een korte samenvatting van de allegorie van de grot lezen. Terwijl u dit doet, probeert u zich dan een beeld te vormen van de elementen uit de grot en te bedenken waar deze elementen voor staan. De tekening begeleidt de allegorie.

1. De grot

1.1 De allegorie

In de grot

Socrates spreekt tegen Glaukon: <514a> “Stel je mensen voor die verblijven in een soort onderaardse, grotachtige ruimte. Die heeft een lange toegang waardoor het licht invalt over de volle breedte van de grot. Van jongs af zitten ze daar, met boeien rond hun benen en hun nek. Zo kunnen ze niet weg en kunnen ze <514b> alleen recht voor zich uit kijken, want die boeien maken het hun onmogelijk het hoofd te draaien. Licht krijgen ze van een vuur dat ergens boven hen, ver weg, achter hun rug brandt. Tussen het vuur en de gevangenen in loopt er in de hoogte een weg. Je moet je voorstellen dat daar een muurtje langs is gebouwd, net zo'n afscheiding als bij een poppenkast vóór

de spelers wordt gezet en waarboven ze de poppen vertonen <515a>. (...) Dan moet je eveneens zien dat er langs dat muurtje mensen allerlei dingen dragen die erboven uitsteken, ook beelden van mensen en andere levende wezens, gemaakt van steen, van hout, van allerlei materialen. Natuurlijk zullen sommigen van die mensen spreken terwijl anderen niets zeggen. (...) De gevangenen kunnen niets van zichzelf of van iemand anders zien en zien alleen de schaduwen <515b> geprojecteerd door het vuur. Van alle voorwerpen die voorbij gedragen worden zien zij hetzelfde, alleen de schaduwen, die zij waarschijnlijk namen zullen geven. (...) En als er via de tegenoverliggende kant van de grot een echo te horen was dan zouden ze ook denken dat ze de schaduwen hoorden praten <515c>. Dus de gevangenen zullen ervan uitgaan dat er geen andere waarheid is dan de schaduwen van die voorwerpen.”

De bevrijding uit de grot

Socrates stelt dan dat één gevangene bevrijd wordt van zijn ketens en op mag staan. Als iemand hem de voorwerpen zou laten zien die de schaduwen veroorzaakten, dan zou hij deze niet herkennen. Hij zou geloven dat de schaduwen op de muur werkelijker waren dan de voorwerpen die hij nu ziet. “Veronderstel nu verder”, zegt Socrates, “dat de bevrijde man gedwongen zou worden om naar het vuur te kijken.” Hij zou verblind raken en proberen zijn blik terug te wenden naar de schaduwen op de muur, de dingen die hij duidelijk kan zien en voor werkelijk aanneemt. En als iemand hem uit de grot zou sleuren en in het zonlicht brengt, dan zou hij wederom verblind en verward zijn en “niets kunnen zien van wat wij nu waarheid noemen” <516a>.

Echter, na enige tijd buiten de grot zal de bevrijde gevangene langzaam gewend raken aan de buitenwereld. Hij zal eerst de schaduwen van de dingen rondom hem herkennen en dan de spiegelbeelden van planten en dieren in het water, voordat hij in staat is om de dingen direct in het zonlicht te aanschouwen. En uiteindelijk is hij in staat om op te kijken naar de bron van het licht, de zon zelf. En hij zal begrijpen dat de zon de “bron van de seizoenen en de jaren is en dat hij alles in de zichtbare wereld bestuurt en hij in zekere zin ook verantwoordelijk is voor alles wat door hem en zijn vrienden daar beneden werd gezien” <516bc>.

Terugkeer naar de grot

Socrates beschouwt vervolgens met Glaukon de toestand van deze man. Hij zal waarschijnlijk aan zijn eerste thuis

denken en wat daar als wijsheid gold. Hij zal denken aan zijn medegevangenen en zichzelf gelukkig beschouwen en medelijden hebben met hen die nog steeds in de grot leven. Hij zal neerkijken op de eer, de prijzen en de lof die daar toegekend werden aan diegene die het beste kon raden welke ene schaduw op de andere volgde. Bovendien, mocht hij terugkeren naar de grot, dan zal hij slecht zijn in hun spel nu hij niet langer gewend is aan de duisternis. Er zou dan gezegd worden dat hij naar boven is geweest en teruggekomen is met bedorven ogen en dat het dus niet eens de moeite waard is om naar boven te gaan. En de gevangenen in de grot zouden van mening zijn dat wie zou proberen hen te bevrijden en naar boven zou leiden, vermoord zou moeten worden <517a>.

1.2 Plato's uitleg van de allegorie

Socrates legt dan de betekenis van deze allegorie uit aan Glaukon. Hij vergelijkt de uiterlijke wereld die wij met onze ogen waarnemen met de gevangenis (de grot). En de klim van de grot naar de wereld daarboven, staat voor de opgang van de ziel naar de wereld van de Ideeën of noumena <517b>.

Hier wordt tevens verwezen naar de vergelijking met de zon die we vinden in hoofdstuk 6 van *De Staat*, vóór de allegorie van de grot. Hierin beschrijft Plato de uiterlijke wereld, waarin de zon als oorzaak van het licht alle voorwerpen voor ons gezichtsvermogen zichtbaar maakt. Dit komt precies overeen met de wereld van de Ideeën (noumena) waar de Idee van het Goede als oorzaak van de waarheid de wereld begrijpelijk maakt voor ons kenvermogen <508c>.

Zowel binnen als buiten de grot beschrijft Plato dus vier niveaus:

- De schaduwen of de spiegelbeelden.
- De dingen zelf of de wezens zelf.
- Het licht of de waarheid die de voorwerpen zichtbaar respectievelijk kenbaar maakt.
- De bron van het licht.

Zoals eerdergenoemd, de dialoog van *De Staat* als geheel, maar met name de allegorie van de grot, staat symbool voor onszelf. Niets kan los van ons worden gezien, we zijn een onafscheidelijk deel van het grote geheel. Dus de grot is ook een metafoor van de samengesteldheid van de mens. Met onze kennis uit de Theosofia over de samengesteldheid van de mens kunnen we duidelijk de verschillende aspecten herkennen, die Plato beschrijft als verschillende toestanden van bewustzijn.

1.3 De samengesteldheid van de mens

Wanneer we binnen en buiten de grot kijken kunnen we de overeenkomsten zien met:

- de Ego's van de menselijke samengesteldheid;
- de zeven beginselen;
- de zeven corresponderende denkaspecten (zie ook <532cd>).

We zullen ons concentreren op de Menselijke Ego omdat dit, als mens, de Ego is waarmee we ons vereenzelvigen gedurende deze fase van onze menselijke evolutie.

De Menselijke Ego

De belangrijkste eigenschap van de Menselijke Ego is Manas of het denkvermogen dat in twee delen kan worden opgesplitst:

- het hogere Manas, het denkvermogen gericht op de hogere denkaspecten en
- het lagere Manas, het denkvermogen gericht op de lagere denkaspecten.

Het lagere Manas wordt gesymboliseerd door het licht van het vuur in de grot. Het vuur staat voor onze persoonlijkheid, die zich verbeeldt los van het geheel te staan, levend in de illusie van afgescheidenheid. In de grot is ons denken slechts een vaag flikkerend licht, gekleurd door onze persoonlijkheid. Concentratie op de lagere denkaspecten zal hoogstens leiden tot een mening (doxa) over zaken maar niet tot echte kennis van zaken (epistèmè).

Het hogere Manas wordt gesymboliseerd door het kleine beetje zonlicht afkomstig van buiten, waar we naartoe op kunnen klimmen en die ons de grot uit zal leiden (zie ook <532c>).

Lagere denkaspecten

De allegorie beschrijft het laagste niveau als gevangenen in ketens die alleen elkaars schaduwen kunnen zien. We kunnen de schaduwen zien als dat wat we in de uiterlijke wereld van elkaar kunnen waarnemen: onze lichamen. Het corresponderende denkaspect hierbij is het lichamelijke denken: gedachten over honger, dorst, vermoeidheid, et cetera, gericht op het uiterlijke lichaam.

In de voorwerpen of vormen die de mensen over de verhoogde weg achter de gevangenen dragen kunnen we de astrale wereld met haar modellichamen herkennen, die de vorm van de schaduwen voortbrengt.

In de weg en de mensen die daarlangs voorwerpen dragen kunnen we het principe van prâna (vitaliteit) en van kâma (begeertekracht of begeerte) als drijvende kracht herkennen.

Hogere denkaspecten

Het hogere Manas brengt ons buiten de grot. Het eerste kenmerk van het hogere Manas is het onpersoonlijke of bovenpersoonlijke denken zoals gebruikt wordt door de intellectueel. Het wordt omschreven als de net uit de grot ontsnapte gevangene die slechts de schaduwen van wezens in het zonlicht of reflecties van wezens in het water kan waarnemen. Plato vergelijkt het met de wiskundige die een cirkel tekent gebaseerd op het idee van de perfecte cirkel. Als we alleen op een intellectuele manier denken en daarbij afbeeldingen van dingen – dus figuren of modellen – gebruiken en van daaruit redeneren en niet vanuit de dingen zelf, dan kunnen we, ondanks dat we hogere

en bovenpersoonlijke denkaspecten gebruiken, nog steeds niet de hoogste kennis bereiken. Het is het niveau van intellectueel denken dat Plato ook beschrijft als je baseren op losse hypothesen die je als uitgangspunten voor nieuwe theorieën gebruikt, zonder deze in samenhang te gebruiken om te komen tot één centraal universeel uitgangspunt. Hierin kunnen we de inductieve theoretische wetenschapper herkennen die zichzelf in de details verliest. In plaats daarvan zouden we volgens Plato hypothesen niet als uitgangspunten voor nieuwe theorieën moeten zien maar als traptreden en handvatten om te redeneren naar een universeel principe. Dit universele principe kunnen we gebruiken om vanuit te redeneren (deductief), zoals hij schrijft: “zonder één zintuig te gebruiken, maar alleen de ideeën zelf”, waarmee Plato de filosofie aanduidt <532b>. In deze beschrijving kunnen we het buddhische denkaspect herkennen. We kunnen de samenhang van dingen zien, zien dat alles uit dezelfde bron stroomt. Het is het denken op het niveau van de ideeën of noumena, waarbij we de dingen zien zoals ze werkelijk zijn en we het Ene Leven herkennen dat alles doorstroomt.

Tot slot komen we bij het goddelijke denkaspect. We ervaren dan de eenheid met het geheel. Er is geen scheiding meer tussen subject en object. We zijn verheven boven alle paren van tegenstelling en bewegen volledig mee met de Natuur. Dit goddelijke denkaspect komt in Plato's vergelijkingen overeen met het licht van de zon, het Ene Leven dat op alle dingen schijnt, de waarheid of realiteit die de noumena of ideeën begrijpelijk maakt.

Maar ‘het Licht’ zelf is geëmaneerde van zijn bron ‘de Zon’. Zo legt Socrates uit:

In de wereld van de kennis, wordt het Idee van het Goede pas op het laatst en met grote moeite zichtbaar. Maar heb je het goede eenmaal gezien, dan moet je vaststellen <517c> dat dit kennelijk altijd achter alles zit wat goed en mooi is: in de zichtbare wereld heeft het het licht en de zon als heerser van het licht gebaard; en in de wereld van de kennis, waarover het [Idee van het Goede – E.B.] zelf heerst, heeft het voor waarheid en verstand gezorgd. En je moet dan ook begrijpen dat je in het persoonlijke en in het openbare leven niets zinnigs bereikt als je het Goede niet voor ogen houdt.

Volgens Plato kunnen we de wereld van noumena of de ideeënwereld alleen bereiken door ons inzicht, of denkvermogen of in Sanskrit-termen Manas te gebruiken <518e>, het belangrijkste principe dat we als menselijke zielen ontwikkelen. Dus ons denken speelt een sleutelrol om ons

uit de grot te helpen ontsnappen.

Dus: bevinden we ons in Plato's grot? Het hangt ervan af hoe we naar dingen kijken: vanuit ons eigen perspectief gebaseerd op zintuiglijke waarneming of vanuit een meer universeel standpunt, gebaseerd op onvergankelijke Natuurwetten en wijsheid die de tijd heeft doorstaan?

Ik denk dat veel van ons nog steeds veel tijd doorbrengen in de grot en soms ook zelfs nog vastgeketend zitten in de grot. Maar door ons denkvermogen te gebruiken weten we nu dat we kunnen ontsnappen.

2. De ontsnapping

2.1 Zender en ontvanger – de Hartenleer

We kunnen ons denkvermogen vergelijken met zowel een zender als met een ontvanger. Feitelijk werkt ons denken als een zender en tegelijkertijd ook als een ontvanger. En zoals een ontvanger afgestemd kan worden op bepaalde golflengtes, zo kan ons denkvermogen ook worden afgestemd. Afhankelijk van de golflengtes waar we voorheen op afgestemd zijn en ons op dit moment op afstemmen, beperken we ons tot een aantal frequenties. En afhankelijk van hoe we de ontvangen gedachten begrepen hebben, zo zullen we deze op dezelfde manier overdragen (uitzenden). Hoe bewuster we worden van de mogelijkheid die we hebben om onze gedachten af te stemmen, des te beter zullen we worden in het selecteren van frequenties om op af te stemmen en te ontvangen. En hoe beter we afgestemd zijn, des te beter kunnen we gedachten harmonieus ontvangen en uitzenden en des te minder ruis zullen we produceren in onze overdracht.

De Oogleer en de Hartenleer

We hebben al de twee denkrichtingen bepaald. Een ander,

overeenkomstig onderscheid kan worden gemaakt tussen wat we de 'Oogleer' en de 'Hartenleer' noemen. De Oogleer is gebaseerd op de uiterlijke exoterische leringen en richt zich op het intellect. Het is gebaseerd op hoe dingen op ons overkomen en kan, volgens Plato, alleen leiden tot meningen en geloof (dogma's).

De Hartenleer is gebaseerd op de innerlijke, esoterische leringen en gericht op het Hart, het spirituele of buddhische aspect. Ze is gebaseerd op het principe dat kennis van dingen op zich niet absoluut kan zijn (uitgaande van oneindigheid als een universeel principe) maar dat ieder feit onderzocht en goedgekeurd moet worden. Volgens Plato kan dit leiden tot ware kennis of kennis van het Goede (epistèmè).

We kunnen dit ook toepassen op educatie.

2.2 Educatie, harmonie, terugkeer

Er zijn drie belangrijke ideeën in Plato's beschrijving van educatie:

- We hebben een innerlijk licht in ons waar we naar op kunnen stijgen.
- We moeten de gehele ziel in de juiste richting draaien in onze poging om op te stijgen.
- In plaats van alleen te ontsnappen uit de grot kunnen we anderen helpen te ontsnappen door het licht door te geven.

Educatie is het opstijgen naar ons innerlijke licht

In Socrates' conclusie van de allegorie van de grot verwijst hij naar educatie. Hij zegt: "educatie is iets anders dan wat <518c> sommigen beweren dat het is; omdat ze als het ware zeggen, dat ze kennis gieten in een ziel die daarin eerst ontbrak, alsof ze gezichtsvermogen in blinde ogen zouden plaatsen." De kunst van educatie is de kunst van het in de juiste richting draaien, zegt hij verder, en dit gaat "niet om het inplanten van het gezichtsvermogen (in de student), maar om hem te beschouwen als iemand in wie het vermogen om te leren al in de ziel aanwezig is." De student kijkt alleen in de verkeerde richting en educatie is de methode om hem de andere kant op te laten kijken, of met andere woorden, om de ziel in zichzelf te laten kijken. Educatie in de werkelijke betekenis van het woord: het naar buiten brengen van onze innerlijke wijsheid, van het spirituele licht dat in ons hart ligt omsloten. Het is om deze reden dat de socratische methode altijd met vragen begint. Om er achter te komen wat onze vooroor-

delen zijn. Om de denkgarelen eerst af te breken voordat we een nieuwe waarheid kunnen ontvangen.

Het ‘draaien van de ziel’ in de juiste richting moet harmonieus verlopen, met gebruik van *al* onze aspecten

Ware educatie is het zo harmonieus mogelijk naar buiten begeleiden van *alle* aspecten van het menselijk bewustzijn die al in ons aanwezig zijn, van de meest uiterlijke tot de meest innerlijke aspecten. Net zoals een oog alleen samen met heel het lichaam uit de duisternis naar het licht gekeerd kan worden, schrijft Plato, “zo moet ook dit instrument [het denkvermogen – E.B.] samen met *heel de ziel* van de veranderlijke wereld worden weggedraaid tot het sterk genoeg is om de aanblik van het [ware – E.B.] zijn te verdragen, ...” <518c-d>, dat wat Plato het Goede noemt. Maar Plato waarschuwt ons ook dat we ons er niet alleen op moeten leren richten, maar het geleerde ook in de praktijk moeten brengen <519c>:

Noch de mensen zonder opvoeding noch diegenen die niet van de waarheid op de hoogte zijn kunnen de staat <519c> ooit behoorlijk besturen; hetzelfde geldt voor mensen die zich eindeloos aan de studie wijden. In het eerste geval heeft het bestaan geen bepaald doel, waarop alles wat je in het eigen leven en het publieke leven doet, is afgestemd; en in het andere geval zul je je niet uit vrije wil met de praktijk inlaten, want je denkt dat je al bij leven naar de Eilanden van de Gelukkigen bent verhuisd.

Socrates legt uit dat diegenen die goed zijn opgeleid en de Idee van het Goede hebben aanschouwd zouden moeten worden overgehaald om weer terug de grot in te gaan. En zij zullen inzien dat het hun taak is, omdat het in het belang van de gehele samenleving is. De samenleving heeft de opleiding van de wijze leiders verzorgd, zodat deze uit de grot konden ontsnappen en nu moeten deze wijzen anderen opleiden om hetzelfde te doen <520a>.

In plaats van alleen te ontsnappen kunnen we anderen helpen te ontsnappen door het licht door te geven!

Dat is het beeld dat Plato schetst in zijn *Staat*, beginnend met wetgevers die geleid worden door het bodhisattva-ideaal: die het idee van gelukzaligheid voor zichzelf afwijzen en teruggaan naar de grot om anderen te helpen, te onderwijzen en te leiden.

Het idee is dus erg simpel: om een samenleving gebaseerd

op rechtvaardigheid te creëren heb je leiders nodig die ware kennis hebben van het Goede en die bereid zijn om hun leven in te zetten voor de gehele samenleving. Dit begint allemaal met de juiste educatie die het Goede in deze toekomstige leiders oproept. In Plato’s eigen weergave van de Oude Wijsheid of Theosofia kunnen we de principes voor een dergelijke educatie herkennen.

We zullen dit samenvatten met een aantal stellingen voor een theosofische educatie, die kan helpen om de vraag ‘hoe moeten we de Theosofia vandaag de dag aanbieden?’ te beantwoorden.

3. Hoe kunnen we anderen helpen ontsnappen: lessen voor een theosofische educatie

We kunnen de principes van een theosofische educatie omschrijven aan de hand van drie rollen:

1. de rol van de leerling of student;
2. de rol van de leraar;
3. de rol van de ambiance waarin educatie plaatsvindt.

De leerling

We beginnen met de rol van leerling. De leerling is in Plato’s woorden de “gevangene” die zichzelf moet bevrijden van de ketens in de grot om naar het innerlijke Licht op te kunnen stijgen.

Dit begint allemaal met verwondering of nieuwsgierigheid. Als we ons niet afvragen wat er achter de schaduwen werkzaam is, dan zullen we de schaduwen altijd blijven accepteren voor wat ze zijn. Waarom zien ze eruit zoals ze eruitzien? En wat is onze rol hierin? Zijn we slechts toeschouwers van het wereldse drama of spelen we er een essentiële rol in? En in dit laatste geval, wat is de rol die we spelen of zouden willen spelen?

Dit zijn vragen die leerlingen zichzelf moeten stellen om zichzelf te kunnen bevrijden uit de grot. Sommigen beginnen hierover na te denken wanneer ze jong zijn, sommigen wanneer ze oud zijn en sommigen pas wanneer iets hun leven radicaal veranderde, hetzij door ziekte, door een ongeluk, door een studiekeuze, door een nieuwe baan of door het krijgen van een kind, et cetera. We kunnen in de rol van de leerling de volgende vier stappen onderscheiden in educatie:

1. Jezelf verwonderen of nieuwsgierig zijn is de eerste stap voor de leerling.
2. De tweede stap is het doen van onderzoek. Zelfstandig trachten om erachter te komen wat de kracht is

achter de dingen die we alleen met onze zintuigen waarnemen. Erachter te komen waarom de schaduwen verschijnen.

3. De derde stap is het toepassen van het geleerde uit het onderzoek. Wanneer je een hypothese hebt dan moet deze getoetst worden in het dagelijkse leven. Maar de test moet op een objectieve manier worden uitgevoerd. Dit houdt in dat zelfvergetelheid beoefend wordt: bij het toepassen van het geleerde laat de leerling de betekenis voor zichzelf los en worden de belangen van anderen als belangrijker gezien dan de eigen belangen.
4. De vierde stap is om de lessen waarvan je de waarheid ondervonden hebt, door ze keer op keer toe te passen en ze hierdoor in het karakter in te bouwen, *te leven*. Niet als iets statisch – de essentie van de Natuur is constante groei – dus in al deze fasen blijft verwondering een zeer waardevol uitgangspunt voor het vinden van meer waarheid.

Dit proces blijft zich herhalen totdat de leerling een weg gevonden heeft om uit de grot op te stijgen. En zo lang hij bereid is om zelf omhoog te klimmen zal hij hierbij ook hulp krijgen.

De leraar

De leraar is de gevorderde leerling die de idealen die hij als waar heeft bevonden in totale zelfvergetelheid *leeft*. Hij reflecteert het Licht door een levend voorbeeld te zijn van alles wat hij onderwijst.

En zoals de opklimming van de student tot het innerlijke Licht begint met verwondering, zo zal de ware leraar deze verwondering in de student nog verder aanwakkeren. Niet door te laten zien wat hij weet, maar juist door kritische vragen te stellen over wat bekend verondersteld wordt en aanwijzingen te geven voor het vinden van waarheid. Vragen die de innerlijke nieuwsgierigheid van de leerling naar antwoorden, naar meer licht en waarheid verder wakker maken.

En deze vragen zijn voor iedere leerling anders. Het is moeilijk om met dezelfde vragen de nieuwsgierigheid van honderden leerlingen tegelijk op te roepen. Voor iedere gevangene moeten de juiste sleutels gevonden worden om de ketens te openen. En dan kan de gevangene zelfstandig omhoogklimmen. De leraar fungeert als een vroedvrouw, zoals Socrates uitlegt in een andere dialoog van Plato.⁽²⁾ De leraar moet zich ook aanpassen aan de wereld van de schaduwen om aan de gevangenen uit te kunnen leggen

dat er buiten de grot licht is. Met andere woorden, het licht dat hij weerspiegelt moet zuiver zijn, maar de lessen moeten aansluiten door gebruik te maken van actuele voorbeelden, door vragen te beantwoorden die inspelen op de actuele problematiek en door hedendaags taalgebruik.

Ambiance

Socrates waarschuwt voor het onderwijzen van filosofie aan leerlingen die nog niet oud genoeg zijn en hij raadt aan om niet te starten met filosofie voor het dertigste levensjaar. Hij maakt een vergelijking met een geadopteerd kind dat omringd wordt door vleiers, die hem zullen beïnvloeden wanneer hij erachter komt dat zijn ouders niet zijn biologische ouders zijn en hem kunnen laten afdwalen <538a>. Wat bedoelt Plato hier? Wanneer iemand die nog onvolwassen is in een omgeving wordt gebracht waarin de dingen die hij heeft geleerd worden tegengesproken door de algemene opinie, dan moet hij vastberaden zijn en vertrouwen hebben om niet het geloof te verliezen in de dingen die hij heeft geleerd. Bij een volwassen leerling hebben de lessen over moraal meer kans op een gefundeerde basis van argumenten en ervaring wanneer hij de lessen zelf heeft onderzocht, toegepast en als waar heeft bevonden. Terwijl zonder basis van argumenten of ervaring het tot hypocrisie of cynisme kan leiden wanneer de lessen door de samenleving worden tegengesproken. Hypocrisie zal plaatsvinden wanneer de student denkt dat hij het allemaal beter weet als hij erachter komt dat de omgeving tegengestelde overtuigingen heeft. Cynisme zal plaatsvinden wanneer hij begint te twijfelen aan *alle* kennis, inclusief wat hij daarvoor geloofde.

Het is dus belangrijk voor een leerling om niet zomaar iets aan te nemen of te geloven maar om achtereenvolgens zichzelf te verwonderen over wat hij leert, dit te onderzoeken, het toe te passen en het uiteindelijk *te zijn* – de vier hierboven besproken stappen – om zo zichzelf te overtuigen van de waarheid van de lessen. Dit is waarom de ambiance of de juiste atmosfeer ook zo'n belangrijk onderdeel is binnen educatie.

Maar ook bij volwassenen is dit nog een enorm invloedrijke factor. Mensen als sociale wezens hebben altijd de neiging om zich aan te passen aan hun omgeving, of die nu goed of slecht is. Denk nogmaals aan het denkvermogen dat tegelijk als zender en ontvanger fungeert. Als we onbewust de algemene mening van een groep volgen, dan zenden we dezelfde kwaliteit gedachten uit. Maar stelt u zich de kracht voor van een groep mensen die dezelfde principes en doelen delen. Mensen die hun gedachten

bewust afstemmen op hun idealen, deze proberen in de praktijk te brengen en *te leven*. Al kan deze groep klein zijn, de mate waarin deze idealen resoneren kan resulteren in een enorm stimulerende kracht in de wereld. Iets om over na te denken!

Conclusie

Concluderend: echte educatie staat gelijk aan theosofische educatie, omdat het gebaseerd is op het hoogste wat we uit onszelf kunnen halen, wat we in essentie zijn: onze goddelijke kwaliteiten. Deze filosofie wordt niet zomaar Theosofia – de Wijsheid van de Goden – genoemd. Deze is overgedragen aan de mens via wat de Grieken de Gouden Keten van Hermes noemden — Hermes de boodschapper, van boven naar beneden, van de Goden naar de mens.⁽³⁾ In de kern van onze essentie zijn we HET, we zijn Grenzenloos. En toch als gemanifesteerde bewustzijnen, levende wezens in welke mate van ontwikkeling dan ook, zullen er altijd hogere en lagere wezens zijn, leraren en leerlingen. Al het gemanifesteerde heeft een relatieve hoeveelheid kennis, gebaseerd op de verschijnselen die het waarneemt. We ontsnappen dus van de ene grot en komen terecht in een andere. Maar zolang we weten dat er een bron van Licht is die achter de sluiers binnen in ons schijnt, een baken van Waarheid, kunnen we altijd opklimmen, in welke grot we ons ook bevinden.

Referenties

1. Diverse vertalingen van Plato's *Politeia*. De universele referenties naar de originele Griekse tekst zijn direct in dit artikel weergegeven (bijvoorbeeld <517b>), deze zijn in alle vertalingen terug te vinden.
 - » Plato, *The Republic*, vert. Thomas Taylor; http://www.prometheustrust.co.uk/html/plato_extracts2.html.
 - » Plato, *The Republic*, vert. Benjamin Jowett, C. Scribner's Sons, New York 1871; <http://www.sacred-texts.com/cla/plato/rep/index.htm>.
 - » Plato, *Plato in Twelve Volumes*, deel 5 en 6, vert. Paul Shorey. Cambridge, MA, Harvard University Press; Londen, William Heinemann Ltd. 1969; <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus3Atext3A1999.01.01683Abook3D13Asection3D327a>.
 - » Plato, *The Republic*, vert. Desmond Lee, Penguin Books, 2e uitgave, Aylesbury 1983.
 - » Plato, *Het Bestel (Politeia)*, vert. Hans Warren en Mario Molegraaf, Bert Bakker, Amsterdam 2006.
 - » Plato, *Verzameld werk*, vert. Xaveer de Win, deel 3. De Nederlandse Boekhandel/Ambo, Antwerpen/Baarn 1980, blz. 69-518.
 - » Een van de meest deskundige en mystieke interpretaties van deze dialoog is: Dr. H. Groot, *Plato en zijn beteekenis voor onze tijd*. J.M. Meulenhoff, Amsterdam 1947.
2. Plato, *Theaetetus*, <149a - 151d>.
3. G. de Purucker, *De Esoterische of Oosterse School (Esoterische Instructies deel II)*, voetnoot 34 op blz. 161, Stichting I.S.I.S., Den Haag 2000.

Villa van Cosimo de Medici in Careggi (omgeving Florence), waarin de Plato-academie was gevestigd.

De impuls van Florence — deel 4

De mentale emancipatie van de westerse wereld

Kerngedachten:

» Elke spirituele impuls komt voort uit een initiatief van de Meesters van Wijsheid en Mededogen. Mensen worden weer herinnerd aan hun geestelijke afkomst.

» De herintroductie van Plato en de neo-platonici in de Renaissance was de aanzet tot zelfstandig denken op wetenschappelijk, filosofisch en religieus gebied.

» Vanaf de 18e eeuw, de tijd van het rationalisme en de verlichting, wordt het verband tussen religie, filosofie en wetenschap verbroken. Idealen van eenheid en broederschap raken ondergeschikt aan het streven naar materiële welvaart en macht

» Florence heeft de weg bereid voor de veel grotere spirituele impuls die H.P. Blavatsky in 1875 in opdracht van de Loge van Wijsheid en Mededogen startte.

De renaissance, die begon met de herontdekking van de leringen van Plato in Florence tegen het einde van de 15e eeuw, luidde voor de westerse wereld een periode in van mentale en geestelijke ontwakning. De ontwikkeling van de moderne, zelfstandig denkende mens kwam op gang. De middeleeuwse visie op mens en kosmos brokkelde af en daarvoor in de plaats werden denkbeelden ontwikkeld die in Europa en later ook in de Nieuwe Wereld – Amerika – tot ongekende vernieuwingen in de wetenschap en de maatschappelijke organisatie hebben geleid. Door de nieuwe ontwikkelingen raakte de spirituele kennis zelf op de achtergrond. Toch heeft Florence betekenis gehad voor de geestelijke ontwikkeling van de mensen in de westerse wereld.

In vorige *Lucifers* hebben we een drietal artikelen gewijd aan de geestelijke impuls die in het Florence van het einde van de 15e eeuw vormgegeven werd.⁽¹⁾ In dit artikel volgen we in grote lijnen wat die impuls teweeg heeft gebracht in Europa en daarbuiten. We stellen ook vast dat het vuur van deze impuls zwakker werd en zoeken naar de redenen daarvoor. Ten slotte onderzoeken we welke rol we aan 'Florence' kunnen toekennen als we die beschouwen als een schakel in een keten van spirituele impulsen.

Florence, de wedergeboorte van Oude Wijsheid

De bakermat van de renaissance was Florence, waar Marsilio Ficino in 1462 het werk van Plato, Plotinus en neoplatonici uit het Grieks in

het Latijn vertaalde en van toelichtingen voorzag. Ook werd daar de Plato-academie opgericht. Door de inspanningen van deze voortrekkers werden de mensen opnieuw herinnerd aan de geestelijke waarheden uit vroegere tijdperken: de kennis van de geestelijke oorsprong van alle leven, de grenzenloosheid van het bestaan en de feitelijke, onverbreekelijke verbondenheid van alle wezens.

De Meesters van Wijsheid en Mededogen initiëren op geschikte momenten geestelijke impulsen om de mensheid te helpen bij haar spirituele bloei. Dit is een proces dat cyclisch verloopt en waarbij perioden van geestelijke groei en spirituele stilstand elkaar afwisselen. Binnen elke cyclus zijn er momenten dat de verbinding met de geestelijke bron

onder druk komt te staan. Wanneer dat gebeurt, ontstaat een samenleving die sterk op de materie is gericht en waar religieuze, filosofische en wetenschappelijke dogma's de overhand hebben.

Met andere woorden, het denken is gekristalliseerd, tot stilstand gekomen en de weg naar innerlijke wijsheid is min of meer geblokkeerd geraakt. Een spirituele impuls is dan nodig om die weg weer vrij te maken.

De impuls van Florence kwam op het moment dat de Europese beschaving in een diepe spirituele crisis verkeerde. Het verval van geestelijke kennis in dit deel van de wereld was al sinds de vijfde eeuw voor de christelijke jaartelling ingezet. Plato was een van de laatste wijzen voordat die lange periode van spirituele verschraving begon. In dat licht gezien was zijn werk een investering voor de verre toekomst.

Spirituele kennis brokkelde steeds meer af. De kerngedachten van de Oude Wijsheid verdwenen naar de achtergrond en de christelijke dogmatiek kreeg de overhand. Zozeer zelfs dat in de 6e eeuw de Byzantijnse keizer Justinianus op verzoek van de laatste Leraren de Griekse Mysteriescholen sloot. Een millennium lang stonden de christelijke kerken onbetwist in het centrum van de macht. Het christelijke dogma van een persoonlijke alwetende God en de machtspositie van de clerus bepaalden alle terreinen van het openbare leven. Van spirituele groei en onafhankelijk denken kon in die periode in Europa nauwelijks sprake zijn.

Uiterlijk speelde de esoterische wijsheid geen rol meer, maar kanaaltjes naar de wijsheidsbron blijven altijd bestaan. In de middeleeuwen was Meister Eckhardt een van de lichtpuntjes. En op het islamitische Noord-Afrikaanse continent werden toen al de neoplatonici in het Arabisch vertaald en bestudeerd. Zo rond 1400 leek in Europa het dieptepunt van geestelijke stilstand bereikt te zijn. Toen werd aan de universiteit van Florence de Griek Chrysoloras aangesteld om colleges te geven. Hij liet de Florentijnen voorzichtig opnieuw kennismaken met het platonisme. De jonge Cosimo de' Medici was een van zijn studenten. Enkele decennia later vonden in Florence de gebeurtenissen plaats die de renaissance in West-Europa inluidde. Daarbij speelden Plethon, Cosimo de' Medici, Ficino en Pico della Mirandola een cruciale rol.⁽²⁾ Ficino ontsloot het werk van Plato door het in het Latijn te vertalen, maar hij zorgde ook voor de sleutels om diens werk te kunnen begrijpen. Hij vertaalde ook de neoplatonist Plotinus en

het Corpus Hermetica en schreef er toelichtingen bij. Daarmee werd de kerngedachte uit de Oude Wijsheid dat één grenzenloos, eeuwig leven alles doordringt in het Westen geherintroduceerd.

Aanzet tot zelfstandig denken*

Nu Plato opnieuw bestudeerd kon worden, werd de idee weer levend dat de mens in de kern goddelijk is en grenzenloze mogelijkheden in zich heeft die hij zelf kan ontwikkelen. Pico della Mirandola pakte dit thema op in zijn verhandeling over de menselijke waardigheid.⁽³⁾ Hij legde uit dat de mens beschikt over vrije wil. Hij is in essentie een edel wezen en kan zijn goddelijkheid in zichzelf ontplooien. Dat vermogen was in de middeleeuwen gesmoord door de onwrikbare dogma's over de almacht van een persoonlijke God en de door de roomse kerk opgelegde levenswijze die uitsluitend moest dienen als voorbereiding op het hiernamaals. Ruimte voor het opbouwen van een eigen levensfilosofie was er niet.

In Florence werd de gedachte weer bekend dat de mens niet in zonde was geboren en voor zijn zaligheid niet afhankelijk was van anderen. Nu kwam de oproep dat de mens in zichzelf waarheid moet ontdekken en naar de eigen ontdekte wijsheid moet leven. En juist omdat de mens zijn eigen lot bepaalt, is hij verantwoordelijk voor de keuzen die hij maakt en voor zijn handelen. Pico gaf hiermee de aanzet tot zelfstandig denken. Hij drong er niet alleen op aan dat de mens rationeel leert denken, hij wees er ook op dat de mens zich moest verdiepen in de occulte achtergrond van het bestaan. Want daar vindt hij wijsheid.

Een universeel begin

Mensen als Plethon en Pico della Mirandola waren zeer intuïtieve denkers die gedreven werden door hun verlangen naar Waarheid. Dat verlangen bepaalde niet alleen hun denken, maar ook hun handelen. Daarbij konden zij de moed opbrengen hun inzichten en kennis te delen, wel wetende dat ze de woede van de autoriteiten en de roomse kerk riskeerden. Dat maakte hen geschikt om het kanaal te worden dat de Loge van Wijsheid nodig had om een geestelijke impuls gestalte te geven. Hun bovenpersoonlijke inzet en onzelfzuchtige voorbeeld gaven de nodige kracht aan de oude leringen, zodat grote denkers in de eeuwen die volgden erdoor werden beïnvloed.

De bringers van een impuls onderscheiden zich doordat

*Bladzijde 83 biedt een overzicht van de in dit artikel genoemde personen geplaatst in de tijd.

zij zowel het wetenschappelijke ('hoe zijn de dingen?'), het filosofische ('waarom zijn de dingen zo?') als het religieuze ('waartoe zijn de dingen er?') vermogen in het menselijk bewustzijn aanspreken. Elk daarvan geeft een bepaalde beschouwing van de Waarheid. Want het wetenschappelijke aspect onderzoekt de feiten en rangschikt ze. Het filosofische aspect brengt waarheden samen in een groter verband en het religieuze aspect is de bron van de mystieke vermogens in de mens waardoor hij de eenheid van het leven op elk niveau beseft. En alleen wanneer deze drie vermogens tot één geheel samengevoegd worden, kunnen we de verborgen feiten omtrent het Zijn bevatten.⁽⁴⁾

Grote denkers geïnspireerd

Een spirituele impuls trekt altijd enkele creatieve denkers aan. In het Florence van de 15e eeuw gebeurde dat letterlijk met Leonardo da Vinci. Hij was een tijdgenoot van de inspiratoren van Florence en bracht enige tijd door aan de Plato-academie. In zijn bewaard gebleven aantekeningen schrijft hij over de onsterfelijkheid van de ziel.⁽⁵⁾ Deze 'homo universalis' was het grote voorbeeld van de onderzoekende mens die zijn latente vermogens ontwikkelt. Hij was architect, uitvinder, ingenieur, filosoof, natuurkundige, scheikundige, anatoom, beeldhouwer, schrijver, schilder en componist tegelijk. Hij probeerde een verschijnsel te doorgronden door het zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven en te tekenen in aantekenboeken. In veel opzichten was hij zijn tijd ver vooruit. Hij had bijvoorbeeld al bedacht dat bergen ooit de zeebodem hadden gevormd die geleidelijk opgetild was.

Da Vinci kon dankzij de nieuwe omstandigheden die in Florence waren ontstaan zijn eigen veelzijdigheid onderzoeken en ontwikkelen. Maar Giordano Bruno, die een eeuw later leefde, was spiritueel gezien een werkelijk universeel denker en hem kunnen we wel de belangrijkste 'erfgenaam' van de renaissance noemen.

Giordano Bruno was een filosoof, dichter, priester en kosmoloog. Op jonge leeftijd trad hij toe tot de dominicaanse orde, waar hij zich al snel een kritische en onafhankelijke denker toonde, die niet aan de eisen van gehoorzaamheid aan zijn leraren kon voldoen. Hij ontvluchtte het klooster, leidde jarenlang een zwervend bestaan en voorzag in zijn levensonderhoud door filosofielessen te geven.

Hoewel hij nooit in het Florence van Ficino is geweest, zijn zijn ideeën onmiskenbaar een voortzetting van de platonische school. Zijn denken paste helemaal in de mentale invloedssfeer die in Florence was begonnen. Bruno schreef een kleine twintig boeken over kosmologie, filo-

sophie en religie. Zijn ideeën onttrok hij aan de neoplatonische wijsgeren. Hij was een vurig verdediger van het recht om zelf te denken. Op basis van de logica verwierp hij kerkelijke dogma's als de drie-eenheid en het laatste oordeel en ontkende hij het bestaan van een persoonlijke God. Hij ging daarentegen uit van het bestaan van een universele wereld-ziel. Alle materiële zaken zag hij als de manifestaties daarvan. Met andere woorden, hij hanteerde het spiritualistische uitgangspunt dat er een kracht werkzaam is achter de verschijnselen.

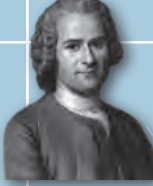

Ook zijn astronomische theorieën weken af van de algemeen geaccepteerde visie. Bruno ging uit van een oneindig heelal en ontwikkelde de hypothese dat sterren in feite zonnen zijn waar omheen planeten cirkelen. Ook volgde hij de sterrenkundige Copernicus (1473-1543) in diens stelling dat de aarde om de zon cirkelt in plaats van andersom. De inquisitie in Rome beschuldigde hem van docetisme⁽⁶⁾ en pantheïsme, en omdat Bruno weigerde zijn ideeën te herroepen belandde hij in 1600 als ketter op de brandstapel. Op zijn beurt inspireerde Bruno de 17e-eeuwse filosofen Spinoza en Leibniz, die zich met de monadenleer bezighielden.

Bruno was net als de voortrekkers uit Florence een universeel denker. Maar zoals hij waren er maar weinigen. Het kwam veel vaker voor dat slechts enkele aspecten van de kennis uit Florence werden opgepakt. Voorbeelden daarvan zijn de ontwikkeling van het humanisme en de reformatie.

Fragmenten van Florence in het humanisme

Het werk van Ficino werd vrij snel bekend in de filosofische en intellectuele kringen in onder meer Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië, de Nederlanden, Polen en Spanje. Het idee om de oorspronkelijke bronnen te raadplegen sloeg aan en daarom werd op de universiteiten al snel naast het Latijn, lange tijd de enige wetenschappelijke en filosofische taal, ook Grieks en Hebreeuws onderwezen. Geleerden konden nu voor filosofische en religieuze studies de originele geschriften raadplegen. De humanistische beweging putte inspiratie uit de cultuur en filosofie van de Griekse oudheid als vormingsideaal voor de mens. We kunnen eigenlijk niet van 'het' humanisme spreken, want er zijn veel verschillende stromingen te onderscheiden die elk een eigen invalshoek en accent kennen. Laten we eens kijken hoe diverse vertegenwoordigers van het humanisme met de impuls uit Florence omgingen.

Het humanisme verspreidde zich vanuit Florence in de 15e en 16e eeuw over een groot deel van Europa. Deze

	Religie	Filosofie	Wetenschap	Kunst	
15e EEUW Start Renaissance Florence	1433 – 1499 Marsilio Ficino Vertaling Plato in Latijn (1462)				
	1463 – 1494 Giovanni Pico Della Mirandola Plato Academie		1452 – 1519 Leonardo da Vinci Uitvinder en kunstenaar		
16e EEUW		1466(?) – 1536 Desiderius Erasmus Humanist Schreef <i>Lof der Zotheid</i> (1512)	1473 – 1543 Nicolaas Copernicus Sterrenkundige, wiskundige, arts, jurist, heliocentrist		
		1478 – 1535 Thomas More Humanist, schreef <i>Utopia</i> (1516)			
	1483 – 1546 Maarten Luther Start protestantisme met 95 stellingen (1517)				
	1509 – 1564 Johannes Calvijn Gaaf uit van predestinatie				
17e EEUW		1548 – 1600 Giordano Bruno Filosoof die uitging van het spiritualistische uitgangspunt			
		1614 – 1687 Henry More Filosoof Verbonden aan de Cambridge Platonist School	1564 – 1642 Galileo Galilei Astronoom en filosoof Levert bewijzen voor heliocentrisme door telescopische waarnemingen (1610)		
		1632 – 1677 Baruch Spinoza Ziet in alles het goddelijke		1571 – 1630 Johannes Kepler Beschrijft de bewegingen van de planeten (1609 en 1619)	1608 – 1674 John Milton Schrijver van <i>Paradise Lost</i> Strijdt voor persvrijheid
		1646 – 1716 Gottfried Wilhelm Leibniz Monadologie		1596 – 1650 René Descartes Grondlegger van het rationalisme	
				1643 – 1727 Isaac Newton Grondlegger klassieke mechanica (1687)	
18e EEUW Ook wel eeuw van de Verlichting genoemd			1689 – 1755 Charles de Montesquieu Bedenker van de Trias Politica (1748)		
			1712 – 1778 Jean-Jacques Rousseau Introduceert het idee "Maatschappelijk Verdrag" (1762)		
	Boodschappers van de Meesters van Wijsheid en Mededogen, actief aan het einde van de 18e eeuw: Geboorte- en sterfdatum onbekend Graaf van Saint-Germain 1734 – 1815 Franz Anton Mesmer 1743 – 1795 Alessandro Cagliostro				
		1785 Eerste Engelse vertaling van de <i>Bhagavad-Gîtâ</i> in Europa		1736 – 1793 Jean Sylvain Bailly Astronoom geïnspireerd door Plato en Indiase astronomie	
19e EEUW	De 19e eeuw: Ontwikkeling van een materialistisch wereldbeeld 1875 een nieuwe impuls: H.P. Blavatsky richt The Theosophical Society op				

vroege humanisten hadden grote bezwaren tegen de scholastiek, een onderwijsstelsel dat in de middeleeuwen werd gebruikt. Stellingen werden door middel van argumenten en tegenargumenten onderzocht. Maar meestal werd slechts de Bijbel en de commentaren daarop als onderzoeksmateriaal gebruikt. De humanisten stelden daar vooral de geschriften van de Romeinse staatsman en redenaar Cicero (106-43 voor Chr.) tegenover die het beeld van de mens als moreel wezen schetsten. De humanisten streefden naar een optimale ontwikkeling van de mens en zagen in taal- en literatuuronderwijs (*studia humanitatis*) het beste middel daarvoor. Bestudering en navolging van de schrijvers uit de Romeinse oudheid zou tot een ideale mensheid leiden.

Humanisten zoals Thomas More, de schrijver van *Utopia*, en de Nederlandse Desiderius Erasmus streefden naar hervormingen binnen de moederkerk. Die zou zich meer moeten richten op de menselijke behoeften en vermogens. Het beeld van een persoonlijke God bleef overeind, maar de humanisten maakten daar een liefhebbende God van en ontleenden er waarden als medemenselijkheid en tolerantie aan. Erasmus is altijd monnik gebleven en Thomas More werd onthoofd omdat hij weigerde zijn trouw aan Rome op te geven toen koning Hendrik VIII tegen de wil van de kerk zijn eigen huwelijk ongeldig wilde laten verklaren en hij zich afscheidde van de Roomse kerk; de koning vroeg zijn medewerkers om hem hierin te volgen. Naarmate godsdienst in de loop der tijd een minder centrale plaats ging innemen, kwam de nadruk in het humanisme op de intellectuele emancipatie en zelfontplooiing van de mens te liggen. Het tegenwoordige humanisme is geïnspireerd op de 18e-eeuwse verlichtingsidealen en grijpt hoegenaamd niet meer terug op de neoplatonici. Het moderne humanisme gaat uit van de zelfbeschikking van het individu en zijn recht om geluk na te streven. Tolerantie, vrijheid van denken en het nastreven van vrede zijn de belangrijkste waarden, maar de verbinding met het idee van de oneindigheid van leven en het spiritualistische uitgangspunt als fundament wordt niet (meer) gelegd.

De reformatie smooit Florence

De humanisten streefden vooral naar een erkenning van hun ruime mensbeeld; aanvankelijk binnen de kerk, en later daarbuiten. De reformisten hadden ook kritiek op de kerk, maar die betrof vooral de heersende wantoestanden binnen het kerkelijke apparaat. Met zijn 95 stellingen tegen de verkoop van aflaten werd de Duitse monnik Maarten Luther het gezicht van de reformatie. Overigens zijn ook

binnen deze beweging veel verschillende stromingen ontstaan. Luther vond dat kerkelijke gezagsdragers met de handel in aflaten op de stoel van God gingen zitten. In zijn ogen verkregen zondaars vergeving door Gods genade alleen. De mens was niet in staat zichzelf van zonde te verlossen. De goddelijke genade kon hem uitsluitend ten deel vallen door het geloof, niet door het doen van goede werken, afkopen van zonden of boetedoening.

Voor Luther betekende 'terugkeren naar de bronnen' dus niet dat de bronnen van de Bijbel, dat wil zeggen de gnostici en de neoplatonici, bestudeerd moesten worden, maar slechts dat de oorspronkelijke Bijbel voor Christenen de enige onfeilbare gezagsinstantie was. Dat die Bijbel een bundel van geschriften van velerlei aard is en vrij willekeurig is samengesteld, stond niet ter discussie. Het pauselijk wetboek verwierp hij als een toonbeeld van tirannie want, zei hij, elke gelovige heeft het recht de Bijbel op zijn eigen manier uit te leggen. Als hij zich moet houden aan andere regels dan die in de Bijbel staan, druist dat in tegen zijn geweten als gelovige.

We zien hier dat de ideeën van de voortrekkers in Florence over de morele mens al zodanig verworden werden dat ze tot nieuwe dogma's leidden. Dit ging ten koste van het juist herontdekte vrije denken en van de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Die degeneratie was bij iemand als Calvijn, die na Luther optrad, zo groot, dat hij de gehele vrije wil ontkende en stelde dat voor de geboorte door God al was bepaald of een mens eeuwig zalig zou zijn dan wel eeuwig zou moeten branden in de hel (predestinatie).

Toch hebben zowel het humanisme als de reformatie in Europa eraan bijgedragen dat de rooms-katholieke kerk haar ijzeren greep op de samenleving verloor. Maar daarvoor in de plaats kwam niet de spirituele verheffing van de mens. Daarvoor werd te weinig van de impuls van Florence opgepikt. Kennis van de goddelijke essentie van de mens bleef buiten beeld.

Ontwikkelingen in kunst en wetenschap

Het hernieuwde vertrouwen in de rede en creativiteit van de mens leidde op wetenschappelijk en artistiek gebied tot ontwikkelingen die je als een inhaalslag zou kunnen beschouwen.

In de fysische wetenschappen, wiskunde en astronomie werden vanaf de renaissance nieuwe denkbeelden ontwikkeld en ontdekkingen gedaan die grote gevolgen hadden. Copernicus zorgde al snel voor een revolutie in de astronomie door te stellen dat de aarde om de zon draaide en niet

andersom zoals eeuwenlang geloofd was. Galileo Galilei wist deze theorie met zijn waarnemingen te onderbouwen (1610) en te verspreiden, en Johannes Kepler formuleerde een drietal natuurkundige wetten die de bewegingen van de planeten beschrijven. En ten slotte was het Isaac Newton die aan het einde van de 17e eeuw ontdekte dat overal in het universum dezelfde natuurwetten gelden. Hij werd de grondlegger van de klassieke mechanica en ontwikkelde de theoretische basis voor Kepler's ideeën (de eerste, tweede en derde wet van Newton). Newton beschreef de zwaartekracht en ontwikkelde wiskundige rekenmethodes waardoor hij nauwkeurig de banen van de planeten en de zon kon berekenen. Het werk van Newton had grote gevolgen voor de technologische ontwikkeling. Nu kon een technisch ontwerp voor het werd uitgevoerd met wiskundige precisie worden doorgerekend.

In de eeuwen na de renaissance hebben kunstenaars zich in hun werk door de neoplatonici laten inspireren. Vooral in de toneelstukken van Shakespeare (1564-1616) vinden we veel platonische ethiek en neoplatonische ideeën over karma, pre-existentie en post-existentie terug.⁽⁷⁾ Zo verwijst hij met zijn uitspraak dat het leven een schouwtooneel is naar de gedachte dat de menselijke ziel, de acteur, met elke wedergeboorte een nieuwe 'rol' op zich neemt. En in de 17e eeuw was daar bijvoorbeeld John Milton, de schrijver van onder andere *Paradise Lost*, die bevriend was met een van de Cambridge platonisten, Henry More. Door hem leerde hij het werk van Plato en Hermes Trismegistus kennen. Milton was een groot voorvechter van vrijheid en zelfbeschikking van de mens en brak als een van de eersten een lans voor persvrijheid.

Consolidatie: maatschappelijke veranderingen in de 18e en 19e eeuw

De levensloop van een spirituele impuls kent een universeel begin en inspireert grote denkers. Na verloop van tijd dringt de kennis die werd aangeboden door tot een groter publiek. Elementen van de spirituele impuls worden gemeengoed. Van de renaissance was dat vooral het geloof in de menselijke rede. Dat wil zeggen, vooral het wetenschappelijke element van waarheidsvinding stond centraal. Het proces van 'vermaatschappelijking' werd in gang gezet door de verlichtingsdenkers, ook wel bekend als de rationalisten. De Franse filosoof René Descartes legde met de uitspraak "cogito ergo sum" – ik denk, dus ik ben – het fundament voor de verlichting.⁽⁸⁾ Hij stelde dat elke mens door te redeneren niet alleen feitenkennis kan vergaren, maar ook zijn morele handelen kan sturen.

Descartes beschouwde lichaam en geest (waaronder hij ook het denken rekende) als twee verschillende substanties die zonder elkaar konden bestaan. Het lichaam was in zijn opvatting puur een mechanisch systeem. Ook Baruch Spinoza wordt tot deze stroming gerekend. Vanuit theosofisch oogpunt is Spinoza's filosofie echter veel diepzinniger dan die van de rationalisten juist doordat hij het goddelijke overal zag en niet die kunstmatige scheiding tussen geest en stof aanbracht zoals Descartes deed. De verlichtingsfilosofen bouwden een beeld op van een maatschappij die niet gebaseerd was op geloof – het op gezag van een ander iets aannemen – maar op de menselijke ratio. Alle vraagstukken, of die nu een religieus of een sociaal karakter droegen, waren op wetenschappelijke wijze op te lossen. De aandacht ging dan ook uit naar het systematisch verwerven en verzamelen van kennis voor logica en fysica, maar deze methode was volgens hen ook geschikt voor het oplossen van politieke vraagstukken, het verwerven van geluk en volmaaktheid en voor antwoorden op ethische dilemma's. De wetmatigheden in de natuur vormden hierbij een belangrijke inspiratiebron. In de tweede helft van de 18e eeuw werden nieuwe wetenschappen ontwikkeld zoals economie, sociologie, pedagogie, antropologie, en land- en volkenkunde. De eerste *Encyclopédie* (35 delen, uitgegeven tussen 1750 en 1776) werd samengesteld uit de bijdragen van honderden filosofen. Dat wil zeggen, door mensen die wij nu wetenschappers zouden noemen.

In de 18e eeuw werden denkbeelden ontwikkeld over nieuwe staatsvormen. Deze hadden een groot effect op maatschappelijke ontwikkelingen. Het geloof in vooruitgang en de maakbaarheid van de maatschappij nam toe. Dit was gebaseerd op het vertrouwen in de ratio maar dat alleen was niet voldoende. Jean-Jacques Rousseau zag steeds meer de gevaren van een uitsluitend op rationalisme gebaseerde samenleving. Die zou de mens, die van nature goed is, juist corrumperen meende hij. Hij hechtte steeds meer belang aan intuïtie, gevoel, spontaniteit en verbeelding. Hij keerde zich later in zijn leven volledig tegen de ratio met zijn oproep *Terug naar de natuur* en introduceerde het begrip 'maatschappelijk verdrag' dat op het idee volkssoevereiniteit is gebaseerd. Rousseau werd de grondlegger van de romantiek die aan het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw vooral in de kunst en literatuur vorm kreeg. Zijn tijdgenoot Charles de Montesquieu en anderen zochten naar een staatsinrichting om tirannie te voorkomen en om de vrijheid en gelijkheid van de burger te vergroten. Montesquieu ontwikkelde de zo-

genaamde trias politica, de scheiding van de wetgevende, de uitvoerende en de rechtsprekende macht.

Deze ideeën verspreidden zich over grote delen van Europa en staken de Atlantische Oceaan over naar de Europese koloniën. Daar inspireerden ze de strijders voor onafhankelijkheid Thomas Paine, Benjamin Franklin en Thomas Jefferson. Mede door de verlichting kwam aan het einde van de 18e eeuw een golf van revoluties op gang die tot een nieuwe maatschappelijke orde zou leiden. Tolerantie en de soevereiniteit van de mens als zelfstandig denkend wezen stond centraal in de leuze 'Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap' van de Franse revolutie en in de Amerikaanse 'Declaration of Independence'.

Kristalliseren van het denken: materialisme in de 19e eeuw

De meerderheid van de mensheid is minder intuïtief en minder universeel, kortom, minder ver in haar geestelijke ontwikkeling dan de grote denkers. Daarom zal onvermijdelijk de eenheid van het religieuze, filosofische en wetenschappelijke begripsvermogen dat we bij de voortrekkers aantreffen, in grote maatschappelijke bewegingen min of meer uiteenvallen. En daardoor raakt de kern van de leringen versluierd. In de maatschappelijke uitwerking blijft dan een zwakkere afspiegeling van de spirituele impuls over. Dat gebeurde ook in de westerse wereld. Aan de ene kant rekende de verlichtingsbeweging af met het middeleeuwse irrationalisme en van het bijgeloof, maar aan de andere kant sloeg de gerichtheid op het intellect en het wetenschappelijk denken door. De belangstelling voor de neoplatonici die de renaissance had gebracht verdween naar de achtergrond. Het kind werd met het badwater weggegooid. De intuïtieve en spirituele vermogens van de mens werden steeds meer over het hoofd gezien. Daardoor werd de mens tot zijn persoonlijkheid gereduceerd.

Uiteindelijk verdichtte dit denken in de 19e eeuw nog verder. Wetenschappelijk onderzoek richtte zich steeds meer op de uiterlijke, vergankelijke zijde van het leven. En het bestaan van wat niet meetbaar en zintuiglijk waarneembaar was (al of niet met behulp van instrumenten) werd domweg ontkend. De orde in de natuur die ontdekt was door Newton, werd uitsluitend toegeschreven aan mechanische wetten waarbij van bezieling geen sprake was. Waar Descartes nog ernaar streefde de mens geestelijk vrij te maken door middel van zijn denkvermogen, daar nam de 'wetenschap' in wezen gaandeweg de plaats in van 'God' als essentie der dingen. Wetenschap werd het nieuwe geloof, het geloof in de almacht van de wetenschap-

pelijke waarneming. Dit leidde vaak tot scepticisme over alles wat naar het zintuiglijk niet-waarneembare neigde en deze mentaliteit beïnvloedde in hoge mate het wereldbeeld in de 19e eeuw. In de Westerse wereld onderging de menselijk psyche veranderingen die werden gekenmerkt door zelfgenoegzaamheid. De overtuiging heerste dat alle kennis over religie, filosofie en wetenschap wel zo'n beetje in beeld was gebracht. De strijd om materiële welvaart kreeg de overhand. Die ging gepaard met politiek en nationaal 'egoïsme'. Met als gevolg strijd tussen mensen, naties en volken.

Lichtpuntjes

Maar net als in de middeleeuwen bleven in de 18e en 19e eeuw kanaaltjes naar het spirituele bestaan, al ging het vaak om weinig meer dan vonkjes. Die vinden we bijvoorbeeld bij intuïtieve wetenschappers en filosofen en op mystiek gerichte religieuze bewegingen.

En aan het einde van elke eeuw sturen de Meesters van Wijsheid en Mededogen boodschappers die, daar waar het nodig is en op de manier die mogelijk is, enige elementen van de esoterische wijsheid brengen. In de laatste decennia van de 18e eeuw waren in Europa drie boodschappers actief die we hier willen noemen: de graaf van Saint-Germain, de arts en magnetiseur Anton Mesmer en Alessandro Cagliostro die ook magnetiseerde en in Engeland de Noordelijke School voor Occultisme leidde. De levensloop van Saint-Germain is omgeven met mysteries. Hij sprak een groot aantal talen vloeiend, bespeelde met grote virtuositeit alle mogelijke muziekinstrumenten en beschikte over zekere spirituele vermogens. Hij zou aan het einde van de 18e eeuw ruim vijfhonderd jaar oud zijn. Mevrouw Blavatsky noemt hem de grootste oosterse adept van Europa in eeuwen. Saint-Germain was een vertrouweling en adviseur aan vele Europese hoven en heeft geprobeerd de bloedige wending die de Franse revolutie nam te voorkomen.⁽⁹⁾

Mesmer was een ingewijde die in opdracht van de Grote Loge in het laatste kwart van de 18e eeuw in enkele Europese landen een deel van de esoterische leringen moest revitaliseren. Hij ontwikkelde een therapie om zieken met behulp van vitale krachten te helpen bij hun genezingsproces (hij noemde dit dierlijk magnetisme). Hij richtte de Orde van Universele Harmonie op waar officieel slechts zijn therapie werd onderwezen, maar waar in werkelijkheid veel meer occulte wetenschappen werden bestudeerd.⁽¹⁰⁾ Over Alessandro Cagliostro doen allerlei verdachtmakingen de ronde, iets wat alle ingewijden gebeurt. Na een

bewogen leven waarin hij zich aan occulte wetenschap wijdde en zowel faam als reputatieverlies ervoer, werd hij door Rome voor ketterij veroordeeld. Hij stierf in gevangenschap.⁽¹¹⁾

Deze medewerkers van de Loge van Wijsheid en Mededogen moesten hun werk voor de mensheid doen onder zeer moeilijke omstandigheden aan het einde van de 18e eeuw. Het materialisme won aan kracht en tegelijkertijd had de katholieke kerk nog de macht om het voor ongewenste elementen moeilijk te maken. Ondanks de vele pogingen die werden gedaan om hun reputatie te bezoedelen, bleven deze medewerkers van de Loge van Wijsheid volharden in hun werk.⁽¹²⁾

Een ander lichtpunt aan het einde van de 18e eeuw was dat de Indiase wijsheid in Europa bekend werd. De gevolgen van de impuls van Florence waren ondertussen zo gemeengoed geworden, dat de kerk niet kon verbieden dat andere religies bestudeerd konden worden. Dankzij Charles Wilkins werd in 1785 de eerste Engelse vertaling van de *Bhagavad-Gîtâ* gepubliceerd. Al snel volgden een Franse en een Duitse vertaling. Hiermee begon in het Westen de kennismaking met de hinduïstische filosofie. In de 19e eeuw volgde de vertaling van de *Rig-Veda* van Max Müller. Hij bracht ook het 50-delige werk *The Sacred Books of the East* uit.

En ook in de wetenschappelijke wereld waren er lichtpuntjes. Blavatsky noemt bijvoorbeeld de briljante astronoom Jean-Sylvain Bailly die veel van zijn inzichten bouwde op de kennis van de klassieken en op de astronomie van het Hinduïsme, dat toen, eind 18e eeuw, nog praktisch onbekend was.⁽¹³⁾

Waarom de vlam van Florence verzwakte

We moeten vaststellen dat de vonk van verlichting die uit Florence kwam steeds minder licht ging verspreiden omdat slechts delen van de gevonden waarheden werden overgenomen. Daar zijn enkele oorzaken voor aan te wijzen. In de eerste plaats noemen we de moeilijke omstandigheden in Florence. In het 15e-eeuwse Europa was er geen enkele Mysteryschool in het openbaar meer actief (innerlijk zijn ze altijd actief). De 'band' met de occulte wijsheid was nog nauwelijks aanwezig en daardoor was er maar heel weinig waarop verder gebouwd kon worden. Bovendien moesten de voortrekkers van Florence zeer

omzichtig te werk gaan vanwege de macht en dominantie van de rooms-katholieke kerk. Dit betekende dat de spirituele leringen noodzakelijkerwijs versluierd moesten worden gebracht en dus moeilijk toegankelijk waren. Deze praktijk bleef lange tijd noodzakelijk. Humanisten zoals Erasmus konden het gedachtegoed van de renaissance alleen populariseren door dit te vermengen met de bestaande leer van de christelijke kerk. Daardoor werden de leringen beschermd, maar ook onzuiver.

Daarnaast moeten we in aanmerking nemen dat wanneer gedachtegoed breed verspreid wordt, mensen geneigd zijn om, afhankelijk van de eigen karakteristiek, daar op eigen wijze gebruik van te maken en niet zelden ten behoeve van de eigen groep. Misverstanden en onbegrip worden onvermijdelijk. Dat gebeurde dus ook na verloop van tijd met de impuls van Florence. En dat leidde tot een selectief gebruik van de gegeven wijsheid. Zo kon het gebeuren dat de reformatie zich weliswaar losmaakte van de misstanden in de kerk, maar niet werkte aan de ontwikkeling van het onafhankelijke denken, en dat de wetenschap niet meer verbonden was met filosofie en religie. Met als gevolg dat nergens meer een universeel beeld van de oude kennis te vinden was.

Bijdrage van Florence aan H.P. Blavatsky's impuls en de oprichting van The Theosophical Society

In de 19e eeuw was een samenleving ontstaan waarin de wetenschap enorme vorderingen maakte. Door de uiterlijke gerichtheid dachten wetenschappers zelfs dat alle geheimen der natuur binnen afzienbare tijd doorgrond zouden zijn. Technische uitvindingen luidden de industriële revolutie in. In het Westen en in de koloniën voerde een materialistische levensbeschouwing, die alleen waarde hechtte aan praktisch nut, de boventoon. Charles Darwin introduceerde de evolutietheorie, die aanleiding gaf tot een maatschappijbeeld waarin concurrentie voor vooruitgang en groei zou zorgen. Maar voor de werkelijke geestelijke ontwikkeling van de mens was nauwelijks belangstelling. Zo was de situatie toen mevrouw Blavatsky in 1875 in New York The Theosophical Society oprichtte. Zij moest opnieuw de grondtoon aanslaan van eeuwenoude waarheden die in vergetelheid waren geraakt. Het was haar opdracht, zoals ze zei, om opnieuw de denkgarelen te doorbreken.

We kunnen ons afvragen of ‘Florence’ op spiritueel gebied dan helemaal niets duurzaam heeft opgeleverd. Dat is zeker niet het geval. Want, hoewel de 19e-eeuwse maatschappij slechts voor een klein deel de impuls van Florence weerspiegelde, hebben de toen geïntroduceerde ideeën voor een enorme maatschappelijke verandering gezorgd. Die verandering was niet altijd een verbetering, maar als we de 19e eeuw vergelijken met de 15e eeuw van Florence, dan was die een toonbeeld van vrijheid en tolerantie. Het was mogelijk om Sanskritboeken te bestuderen en er kon kritiek worden geuit op kolonialisme en slavernij.

De ontwikkeling van het denken verloopt zoals alles in de natuur in cyclussen. De mensheid zal in ruim vier miljard jaar leren alle aspecten van het denken van binnenuit te ontwikkelen en bewust te gebruiken. De meeste mensen hebben nu ongeveer de helft van die cyclus doorlopen. Gedachten van een hoger spiritueel gehalte zijn ons in deze fase van ontwikkeling nog niet zo vertrouwd. Die gedachten verdwijnen daarom gemakkelijk en zullen zich steeds opnieuw moeten belichamen. Florence heeft daarbij een rol gespeeld. De impuls die in Florence werd gegeven, kwam na duizend jaar ernstig geestelijk verval in dit deel van de wereld, en daarom was die heel waardevol. Plethon, Ficino en Pico della Mirandola maakten de oorspronkelijke teksten van de Griekse wijsgeren toegankelijk in West-Europa. Anderen zorgden voor de verspreiding van die kennis. Daarvan bleef iets hangen, vooral het besef dat elke mens in staat is kennis en inzicht te verwerven. En dat besef was nodig om de impuls van 1875 te kunnen geven. Dankzij Florence kwam er een mentale emancipatie op gang. Daardoor kon in 1875 wel gebeuren wat in Florence nog niet mogelijk was: mevrouw Blavatsky kon The Theosophical Society oprichten. Dat is de grote opbrengst van Florence.

De impuls van H.P. Blavatsky

In 1875 kon Blavatsky veel meer van de Oude Wijsheid veel minder versluierd vrijgeven dan vierhonderd jaar daarvoor het geval was in Florence, omdat er nu een veel opener samenleving was door het wegvallen van een groot deel van de machtspositie van de kerk. Die grotere bewegingsruimte benutte zij op diverse manieren. Zij bracht zowel de religieuze, als de filosofische en wetenschappelijke invalshoeken van de Geheime Leer over. Ze vatte de kern van de leringen krachtig samen in de drie grondstellingen en de Stanza's zoals we die in haar belangrijkste boek *De Geheime Leer* vinden. Die bevatten een diepgang en helderheid die in Florence nog niet mogelijk was. Blavatsky

kon vrijelijk Plato en de oosterse theosofische filosofie aanhalen en uitleggen. In haar artikelen en boeken maakte zij ook veel gebruik van de ontdekkingen uit de wetenschap en zij toonde daardoor de logica van de Theosofia op veel manieren aan.

Daarbij startte zij met haar medewerkers direct op drie continenten loges en studiegroepen. In India bracht Het Theosofisch Genootschap leden van verschillende religies bij elkaar en in Sri Lanka was de president van het Genootschap – kolonel Olcott – de grote drijfkracht achter de opleving van het Buddhisme.

Al tijdens het leven van Blavatsky, en direct daarna kon de Theosofische Beweging beschikken over leraren die de leringen toepasten en uitlegden. William Quan Judge was in Amerika het levende voorbeeld van hoe je Theosofie een leidende kracht in je leven kon laten zijn. Zijn opvolgster Katherine Tingley stichtte de werkgemeenschap in Point Loma en leidde generaties Theosofen volgens de Râja-Yogamethode op. En haar rechterhand en latere leider van het Genootschap, Gottfried de Purucker, heeft *De Geheime Leer* op een uiterst heldere wijze kunnen toelichten.

Daarmee werd de basis gelegd voor een verruiming van inzicht in de structuur en de werking van de natuur, een basis die stevig moest zijn omdat Blavatsky kennis bracht die al vele duizenden jaren niet meer aan de mensheid was gegeven en die bedoeld is voor een lange groeicyclus van 10.000 – 12.000 jaar.⁽¹⁴⁾ We staan nog maar aan het begin van die cyclus, maar we kunnen vaststellen dat nu, na zo'n 125 jaar in de hele westerse wereld de begrippen karma en reïncarnatie gemeengoed zijn geworden. Op wetenschappelijk gebied zijn inmiddels allerlei vormen van onzichtbare straling ontdekt, zoals röntgenstraling en radioactieve straling, die al in de Oude Wijsheid bekend waren. Intuïtieve wetenschappers als Pim van Lommel en Ian Stevenson houden rekening met de mogelijkheid dat bewustzijn buiten het lichaam bestaat en de lichamelijke dood overleeft.⁽¹⁵⁾ En sinds de jaren vijftig van de 20e eeuw groeit er wereldwijd een besef van verbondenheid en maatschappelijke rechtvaardigheid. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de oprichting van de Verenigde Naties zijn daarvan een sterk voorbeeld. Daarin zien we ideeën van de verlichtingsdenkers over de gelijkwaardigheid van alle mensen opnieuw tot leven komen. In de preambule wordt de inherente waardigheid van alle leden van de mensengemeenschap als uitgangspunt genomen. En ook Rousseau's overtuiging van de wezenlijke goedheid van de mens vinden we terug, want in de preambule staat ook dat minachting voor het recht

van de mens zijn geweten te volgen leidt tot barbaarse handelingen.

Onafgebroken stromen van spirituele impulsen

Op cyclisch gunstige momenten kan een spirituele impuls heel krachtig zijn en grote invloed hebben. De Theosofia die Blavatsky bracht kwam op een moment dat drie cyclussen een aanvang namen en is bedoeld voor een lange cyclus in de evolutie van de mensheid.⁽¹⁶⁾ Maar de Loge van Wijsheid en Mededogen is *altijd* actief onder de mensen. Dat is misschien niet altijd even zichtbaar. Wanneer de samenleving uiterlijk afglijdt en er geen ruimte lijkt te zijn voor theosofisch onderricht, dan zal de Theosofische Beweging ondergronds blijven voortbestaan, zoals dat in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog gebeurde. Het Genootschap werd verboden door de bezetter, maar direct werd er een Plato-studiegroep opgericht.

Elke cultuur kent zijn leraren. De leden van elke cultuur incarneren samen en bij elke incarnatie werken zij met hun leraren verder aan hun geestelijke groei. Er zullen dus steeds ergens ter wereld volken zijn waar de Theosofia bestudeerd kan worden.

De Theosofische Beweging, dat wil zeggen, alle mensen die de Theosofia *leven*, heeft steeds dezelfde opdracht, namelijk om de leer, in welke vorm die ook verpakt is, zuiver door te geven. Dat wil zeggen dat de impuls zijn waarde behoudt als wij onze intuïtie ontwikkelen, want dan kunnen we onze ware leraren herkennen. Hoe moet je intuïtie ontwikkelen? Door het zelfstandig denken te oefenen en door voortdurend en onbevooroordeeld te blijven onderzoeken. Door wat je hebt begrepen door te geven met respect voor ieders vrije wil. Door dat wat je met je hart, je inzicht en met je verstand als waar ervaart ook in je leven toe te passen.

Ieder geeft op die manier steeds spirituele impulsen en elke impuls brengt iets teweeg. Elke poging is als een zaadje dat onder de juiste omstandigheden zal ontkiemen. Dat gebeurde in Florence, het gebeurde in 1875 en het gebeurt elke seconde van elke minuut op elke dag van je leven.

Referenties

1. B. Voorham, 'De renaissance van de klassieke wijsheid. De impuls van Florence'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 31, nummer 5, oktober 2009, blz. 68-71; en H. Bezemer, 'Plethon, Cosimo de' Medici en Ficino. Voortrekkers van de renaissance'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 31, nummer 6, december 2009, blz. 101-

- 106; en B. Voorham, 'Pico della Mirandola en de impuls van Florence. Over de menselijke waardigheid'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 32, nummer 1, februari 2010, blz. 4-10.
2. Gedurende de zogenoemde Gouden Eeuw in de Islamitische wereld (medio 8e eeuw tot medio 13e eeuw) werden grote vorderingen gemaakt op wetenschappelijk, cultureel en filosofisch gebied. Filosofen combineerden de ideeën van Aristoteles met die van de neoplatonisten. Bovendien werden ook Chinese en Indiase wijsbegeerte bestudeerd. Zie o.m. http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Golden_Age#Philosophy.
3. Dit is een rede met de titel *Oratio de Homini Dignitate* ofwel: *Oratie over de menselijke waardigheid* uit 1486. Dit werk is in 1496 postuum uitgebracht en is in vele talen vertaald en uitgebracht.
4. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1985, blz. 24-25.
5. S. Cranston, *Reincarnation – The Phoenix Fire Mystery*. Theosophical University Press, Pasadena 1998, blz. 249.
6. Docetisme is de leer die stelt dat Jezus geen echt maar een illusoir lichaam bezat. Jezus' aanwezigheid was op te vatten als een projectie van wat anders en zijn lichaam bestond feitelijk niet. Jezus zou dus dan nooit gekruisigd zijn. Het was slechts dat schijnlichaam dat gekruisigd werd. De leer stamt uit de beginperiode van het Christendom. Naast Bruno hingen ook de Katharen (12e en 13e eeuw) deze leer aan. Het docetisme komt in de kern overeen met de leer van de avatâra die we in de Theosofie tegenkomen.
7. Zie ref. 5, blz. 258-259.
8. Deze conclusie staat in het werk *Principia Philosophiae* uit 1644.
9. H.P. Blavatsky, *The Theosophical Glossary*. The Theosophy Company, Los Angeles 1973, blz. 308-309.
10. Zie referentie 9, blz. 213-214.
11. Zie referentie 9, blz. 72.
12. W.Q. Judge, *De Oceaan der Theosofie*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1983, blz. 27-28.
13. H.P. Blavatsky, 'Bibliography'. Opgenomen in *H.P. Blavatsky Collected Writings*. 15 delen, The Theosophical Publishing House, Wheaton 1980, deel 12, blz. 724-25.
14. G. de Purucker, *Esoterische Instructies 2*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1991, blz. 140.
15. Ian Stevenson deed veel onderzoek naar reïncarnatie en schreef boeken en artikelen. Een overzicht staat op http://en.wikipedia.org/wiki/Ian_Stevenson. Pim van Lommel is de auteur van *Eindeloos bewustzijn. Een wetenschappelijk visie op de bijna-doodervaring*. Ten Have, Kampen 2007, 14e druk.
16. De drie cyclussen die hier bedoeld worden zijn:
 1. de tweede periode van 5000 jaar in het zogenaamde kaliyuga-tijdperk;
 2. de aanvang van een Messiaanse cyclus van 2160 jaar;
 3. het laatste kwart van een eeuw.Verwijzingen naar het belang van dergelijke momenten in verband met het initiëren van spirituele impulsen staan ondermeer in:
 - » *H.P. Blavatsky Collected Writings*. The Theosophical Publishing House, Wheaton 1980, deel 12, blz. 491-92.
 - » G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1982, blz. 83.
 - » G. de Purucker, *Studies in Occult Philosophy*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, blz. 427-428.

ADHD: overdosis vitaliteit – hoe te beheersen?

Kerngedachten:

- » ADHD is geen ziekte, psychische stoornis of hersenafwijking, maar een beschrijving van hyperactief en ongeconcentreerd gedrag.
- » Gedachten liggen ten grondslag aan gedrag.
- » Tijdens de jeugd worden de verschillende denkaspecten weer actief. Dat gaat vaak gepaard met een onbalans. Zo kan de vitaliteit soms het leven van een kind beheersen.
- » Door het gebruik van medicatie belet je de karakteristieken van het denken zich te uiten.
- » Onze drukke wereld geeft veel impulsen en stimuleert hyperactief gedrag.
- » Leer kinderen van jongs af aan zich te concentreren op hun hogere denkaspecten.

Is hyperactief en ongeconcentreerd gedrag een psychische stoornis? Hoe komt het dat er steeds meer jongeren het etiket ADHD opgeplakt krijgen? Hoe krijgen we het vitale denkaspect onder controle?

Als je een klas van een willekeurige basisschool van 2012 vergelijkt met die van dertig jaar geleden, dan zie je enorme verschillen. Niet alleen is de manier van lesgeven anders, maar ook de samenstelling van de klas wijkt sterk af. Terwijl klassen van enkele decennia terug redelijk homogeen waren, bestaan ze nu vaak uit kinderen die allen hun eigen specifieke achtergrond hebben. Elk kind 'heeft wel wat', zo lijkt het. Velen groeien op in onvolledige gezinnen of in gezinnen waar spanningen heersen. Een groot aantal kinderen heeft leerproblemen of psychische problemen. Omdat er steeds minder kinderen naar het speciale onderwijs gaan, krijgen onderwijzers al deze moeilijk te hanteren kinderen in hun klas. Er waren vroeger docenten die in hun agenda een kruisje zetten achter de kinderen die iets bijzonders hadden. Nu kunnen ze beter een kruisje zetten achter de kinderen die niets bijzonders hebben. We hebben het dan over kinderen die op tienjarige leeftijd al aan depressies lijden, aan gevallen van verschillende

vormen van autisme, de ziekte van Gilles de la Tourette, en, niet te vergeten, ADHD.

Wat is ADHD?

Toch is ADHD niet zozeer een ziekte of psychische afwijking of stoornis, maar veel meer een beschrijving van een bepaald type gedrag. De afkorting ADHD staat voor Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (aandachtstekort-hyperkinetische stoornis). Bedoeld wordt dat iemand (meestal een kind) te weinig aandacht bij één ding tegelijk kan houden. Hij is dus snel afgeleid. Dat gaat gepaard met hyperactiviteit en impulsiviteit. Je kunt niet stilzitten, bent altijd aan het bewegen en reageert op alles wat er gebeurt.

Hoe kun je vaststellen of iemand ADHD heeft? Niet door een lichamelijke diagnose, maar door enkele gedragingen te turven. Eigenlijk wordt de diagnose ADHD op basis van een welhaast onwetenschappelijke simpliciteit getrokken. Opgestelde criterialijsten worden meestal

met behulp van de ouders ingevuld.

Psychiaters hebben namelijk voor allerlei psychische stoornissen criterialijsten opgesteld. De lijsten zijn gebundeld in een handboek dat de naam DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) heeft gekregen. Dit handboek wordt wereldwijd gebruikt en wordt ook steeds aangevuld en herzien. Er is thans een vierde versie (DSM-IV), maar de vijfde komt er al weer aan.

Voor ADHD zijn er negen criteria opgesteld en als een kind aan zes ervan voldoet, zou het ADHD hebben. Enkele van die criteria zijn: is vaak 'in de weer'; praat aan één stuk door; rent vaak rond of klimt overal op in situaties waarin dit ongepast is; heeft vaak moeite om op zijn beurt te wachten.⁽¹⁾

Naast deze lijst zijn er nog andere criteria: de verschijnselen mogen niet later dan op de leeftijd van zeven jaar zijn begonnen en ze moeten in twee of meer situaties voorkomen. Maar wat vooral belangrijk is, is dat de verschijnselen veel leed en beperking in het sociale, schoolse of beroepsmatige functioneren veroorzaken en niet het gevolg zijn van een zwaardere stoornis.

Die criteria kunnen op een tamelijk subjectieve manier toegepast worden, vooral wanneer mensen met weinig psychologische ervaring dit doen. Men lette alleen al op hoe vaak het woord 'vaak' in de criteria voorkomt. Voldoet

een schooljongen die liever voetbalt dan sommen maakt en in de klas vaker dan gemiddeld opstaat, aan het criterium dat hij vaak rondrent? Volgens de een wellicht wel, volgens de ander niet. Wat daarbij vooral vergeten wordt, is dat het gedrag ook problematisch voor de persoon moet zijn. Wellicht heeft zijn juf op school er erg veel last van maar de knaap in kwestie zelf nauwelijks. Als zijn schoolresultaten voldoende zijn, voldoet hij waarschijnlijk niet aan dit criterium, maar als hij een zware onvoldoende voor rekenen heeft, misschien wel.

Verder is er de neiging om de criteria te versoepelen. Zo gaan er stemmen op dat het criterium dat de symptomen zich voor het zevende levensjaar moeten hebben aangeendiend, losgelaten moet worden.

Maar zelfs hiermee is men niet tevreden. Het DSM wil de criteria nog verder oprekken. Men wil daarom vier gedragscriteria voor impulsiviteit toevoegen, wat het totaal aantal criteria op dertien brengt. Waarschijnlijk zal het te verschijnen DSM-V stellen dat een kind dan nog maar aan zes van de dertien criteria hoeft te voldoen, wil hij het etiket ADHD opgeplakt krijgen. Je kunt je voorstellen dat twee kinderen die aan heel andere criteria voldoen, toch allebei dezelfde diagnose te horen krijgen.

Reeds eerder was al een ander type ADHD beschreven, dat doorgaans ADD wordt genoemd. Het betreft hier

In het recent verschenen boek *Hoe voorkom je ADHD?* Door de diagnose niet te stellen geeft Laura Batstra een opmerkelijk verhelderende visie op ADHD. Als een moderne Socrates stelt ze vragen bij algemeen aanvaarde aannames. Door nuchter de feiten te analyseren komt ze daarbij tot een heel ander beeld van ADHD.

ADHD is geen ziekte of stoornis, het is een beschrijving van een type gedrag. Het zijn mensen die de criteria voor ADHD opstellen. Door de criteria van dat gedrag steeds op te rekken, komen er steeds meer gevallen. En nee, medicatie verbetert zeker niet in alle gevallen het functioneren van een kind met ADHD. Ouders en leerkrachten worden door onjuiste aannames massaal verkeerd voorgelicht. Er wordt hun ten onrechte verteld dat onbehandelde ADHD verschrikkelijke gevolgen kan hebben.

Verontrustend is het te vernemen hoe de farmaceutische industrie de medicatie stimuleert. Want natuurlijk zijn fabrikanten van ADHD-medicatie erbij gebaat als ADHD als neurobiologische stoornis wordt gezien. Laura Batstra geeft enkele ontluisterende illustraties van hoe de farmaceutische industrie invloed uitoefent op psychiaters en hoe sommigen van hen

financieel beloond worden door wat zij *Big Pharma* noemt. Meer dan de helft van de leden van de DSM (de deskundigen die de criteria voor ADHD vaststellen) had banden met de farmaceutische industrie. Ze laat bijvoorbeeld zien hoe deze miljardenindustrie erop aandrong ADD (ongeconcentreerdheid maar zonder de hyperactiviteit) als stoornis te beschouwen, opdat dromerige meisjes ook in aanmerking komen voor medicatie.

Het ligt voor de hand dat Laura Batstra meer heil ziet in langdurige therapie voor kinderen die ernstige gedragsproblemen vanwege hun hyperactiviteit vertonen. In enkele zeldzame gevallen zou medicatie nodig kunnen zijn, maar alleen maar als die gepaard gaat met andere methoden. Ten slotte pleit Batstra ervoor de overdiagnostiek tegen te gaan, door meer gevallen door de eerstelijnsgezondheidszorg te laten behandelen. Ofwel: plak kinderen niet het etiket ADHD op. Je voorkomt ADHD door de diagnose niet te stellen! Het boek is een aanrader voor leraren, mensen uit de gezondheidszorg, ouders, ja, iedereen die te maken heeft met kinderen. En hebben we dat niet allemaal?

kinderen, meestal meisjes, die ook hun aandacht niet bij één ding kunnen houden, maar die niet hyperactief maar dromerig zijn.

Al met al hoeft het geen verbazing te wekken dat het aantal ADHD-gevallen enorm is toegenomen. Volgens schattingen hebben alleen in Nederland 200.000 kinderen deze diagnose, dat is drie à vijf procent van het totaal aantal kinderen in ons land. In de VS is de diagnose ADHD in vijftien jaar verdrievoudigd tot tien procent; vier procent van de schoolgaande jeugd in dat land slijkt medicatie tegen ADHD.⁽²⁾

Vooraf het slikken van medicatie is vreemd, want laten we wel zijn: ADHD is geen psychische stoornis of kwaal. Het is geen ziekte. Het is een omschrijving van een bepaald gedrag.

Elk gedrag heeft natuurlijk met denken te maken en denken heeft met de hersenen te maken.

En hoewel ADHD natuurlijk storend kan zijn, zeker voor de omgeving en soms ook voor de persoon in kwestie, vertonen die hersenen, althans voor zover we weten, geen afwijkingen.

Misverstanden omtrent ADHD

In haar boek *Hoe voorkom je ADHD? Door de diagnose niet te stellen* geeft Laura Batstra een veel voorkomend misverstand weer, namelijk dat het drukke of ongeconcentreerde gedrag van een kind komt *vanwege* ADHD. Maar ADHD is niet de *oorzaak* van het drukke gedrag, het *is* het drukke gedrag. ADHD is een synoniem voor hyperactieve ongeconcentreerdheid en impulsiviteit.

Stel dat de ouders van een jongetje van acht gaan scheiden, wat gepaard gaat met een hoop spanning. Als gevolg daarvan is de jongen snel afgeleid en drukker dan normaal, wat tot slechte schoolprestaties leidt en tot regelmatige ruzies met zijn klasgenoten. Een meisje uit zijn klas heeft een stabiele gezinssituatie, maar vertoont hetzelfde gedrag. De oorzaak daarvan moet een heel andere zijn dan van het jongetje, hoewel beiden wellicht als een geval van ADHD worden gediagnosticeerd. Nogmaals, ADHD is de beschrijving van een gedrag. Zeggen dat ADHD de oorzaak is van hyperactiviteit is dus hetzelfde als wanneer je zegt dat het schreeuwen van een kind het gevolg is van het feit dat het kind altijd schreeuwt.

Hoewel in de media en ook onder wetenschappers vaak wordt gesteld dat ADHD te maken heeft met een bepaalde hersenafwijking, is dit nooit bewezen. Zo wordt wel eens gesteld dat ADHD door een kleiner brein komt, maar de meeste kinderen met ADHD hebben geen kleiner brein

en mensen met een kleiner brein hebben niet noodzakelijkerwijs ADHD. Evenmin is het een neurobiologische stoornis. Je wordt er evenmin mee geboren, het is niet chronisch. Het is, kortom, geen ziekte.

Vaak wordt ook geopperd dat ADHD te maken heeft met een tekort aan dopamine in de hersenen. Vooral voorstanders van medicatie beweren dit. Daarom schrijven zij een geneesmiddel met methylfenidaat (zoals Ritalin) voor. Dit remt de heropname van dopamine en noradrenaline. Dit zijn zogenaamde neurotransmitters, die zenuwimpulsen bij cellen overdragen en die in onze hersenen een functie hebben in de communicatie tussen de hersencellen. Als nu de heropname ervan beperkt wordt, neemt de hoeveelheid in ons brein toe. Daarmee bestrijdt je de symptomen van ADHD. Hieruit wordt dan de conclusie getrokken dat ADHD is toe te schrijven aan een tekort aan deze neurotransmitters.

Laura Batstra bestrijdt dit met het volgende steekhoudende argument:

Als iemand die van nature zwijgzaam is een spraakwerval wordt na een aantal biertjes, betekent dit dan dat zijn zwijgzaamheid wordt veroorzaakt door een alcoholtekort?⁽³⁾

Kortom, er is geen enkele aanwijzing dat het gedrag dat samenvattend het label ADHD krijgt, een fysieke oorzaak heeft.

Wat is gedrag? Gedachten

Heeft gedrag eigenlijk wel een fysieke oorzaak?

Als je de mens vanuit het materialistische standpunt bekijkt, zul je deze vraag bevestigend beantwoorden, maar het spiritualistische uitgangspunt, waar de Theosofia van uitgaat, stelt dat bewustzijn de grondslag is van de materie. Er werkt dus een 'bewuste kracht' achter het menselijke lichaam. We handelen niet automatisch, als een machine. Mensen zijn geen klok die is opgedraaid en vanzelf afloopt. Aan elke handeling ligt een gedachte – dus een wilsuïting – ten grondslag. Elke gedachte wordt door het bewustzijn opgeroepen of gedacht.

Natuurlijk hebben de hersenen wel met denken te maken, maar niet in de zin dat ze gedachten *produceren*; ze *faciliteren* gedachten. Ofwel, de hersenen zijn een instrument waarvan het bewustzijn – het denkvermogen – gebruikmaakt, precies zoals een chauffeur gebruikmaakt van een auto om zich te kunnen verplaatsen.

Nu kan een chauffeur danig beperkt worden als zijn auto een mankement heeft. Dat geldt evenzeer voor het

bewustzijn dat zich moet uitdrukken in een beschadigd brein. Maar zoals gezegd is dat bij ADHD niet het geval. Daarom ligt de oorzaak van dit type gedrag in het denken.

Aspecten van het denken:

Eenheidsbeleving – inspiratief denken
Begripsmatig denken
Intellect
Begeertekracht
Vitaliteit
Gevoel
Lichamelijk denken

Samengesteld denken

Wie zijn eigen gedachten met meer dan een oppervlakkige belangstelling gadeslaat, weet dat er verschillende soorten gedachten zijn. Die corresponderen met de verschillende soorten bewustzijn van de mens. Je zou het menselijke bewustzijn in zeven gelaagdheden kunnen verdelen. Het denken van de mens correspondeert hiermee; er zijn dan ook zeven denkaspecten: het inspiratieve denken, het begripsvermogen, het intellect, de begeertekracht, de vitaliteit, het gevoelsmatige denken en het lichamelijk denken.⁽⁴⁾

Die aspecten worden in omgekeerde volgorde in een mensenleven actief. Bij de pasgeboren baby is er nog alleen maar lichamelijkheid. De baby wil drinken en slapen, meer niet. Maar al snel verschijnt het gevoelsmatig denken, dat gepaard gaat met het ontwikkelen van de zintuigen. Dan komt de vitaliteit: de peuter kan niet of nauwelijks stilzitten en is lichamelijk voortdurend actief. Nog iets later krijgt het kind een eigen willetje en zo rond het zevende jaar manifesteert zich het intellectuele denken. Rond de pubertijd komen de meer geestelijke aspecten – het begripsvermogen en de eenheidsbeleving – tot werkzaamheid. Natuurlijk is het niet zo dat eerst volledig een aspect wordt ontwikkeld, waarna het volgende aan de beurt is. De verschillende aspecten ontwikkelen zich min of meer gelijktijdig, maar de hiervoor gegeven volgorde is daarbij wel gebruikelijk.

Terzijde merken we hier nog bij op dat, uitgaande van de leer van reïncarnatie, de mens in vorige levens al geleerd heeft althans iets van die aspecten te ontwikkelen en te beheersen. De eerste jaren van een mensenleven moet je daarom zien als het opnieuw ontvouwen van de inherente eigenschappen die je aan het einde van je vorige leven al actief had gemaakt. Je moet je opnieuw inwerken in een bepaalde situatie, waarbij de ouders, leraren en andere vol-

wassenen de rol van oudere collega hebben, die de nieuwe medewerker de weg wijst in de nieuwe baan.

De nieuwe collega – het kind – moet weer even wennen aan het werk en aan de vermogens die nodig zijn om te kunnen werken. Daarom gaat opgroeien veelal gepaard met een zekere mate van onbalans. De opgroeiende mens moet leren de verschillende gedachten te beheersen.

Als je de vier lagere aspecten aan zichzelf overlaat, hebben ze de neiging ‘de boel over te nemen’. Ze beheersen dan het menselijke denken en als gevolg daarvan ook het menselijke gedrag. Een van de taken van de opvoeding is dan ook kinderen in staat te stellen hun lagere natuur te beheersen. Ze moeten daarvoor ‘oefenmateriaal’ krijgen. De omgeving – ouders, school, vriendjes – levert dat oefenmateriaal.

Zo moeten kleine kinderen leren hun gevoelens te beheersen, bijvoorbeeld door teleurstellingen, verlies bij een spel en dergelijke te accepteren. Ze moeten leren meester te zijn over hun begeerten; je kunt niet alles krijgen wat je wilt. Bovendien kun je die begeerte ook richten op onzelfzuchtige zaken. Je kunt iets betekenen voor je medemens. Op gelijke wijze moet de opgroeiende mens zijn vitaliteit leren te beheersen.

Vitaliteit

Als je door de theosofische bril naar ADHD kijkt, dan is dit gedrag niets anders dan een overmaat aan vitaliteit of *prâna*, zoals het Sanskrit-woord luidt. *Prâna* kenmerkt zich door het *doen omwille van het doen*. Het gaat niet zozeer om het resultaat van het handelen, maar om de handeling zelf. Je wilt handelen, wat het ook is. Daarom wil je het *zelf* doen. Je wilt zelf bewegen, actief zijn, vitaal zijn, iets ondernemen.

Die overdosis aan *prâna* vinden we echt niet alleen bij kinderen. Er zijn genoeg volwassenen die overal iets aan willen *doen*. Er zijn mensen die om de haverklap de inrichting van hun woonkamer veranderen, de nog schone auto wassen, zonder noodzaak een kast gaan opruimen, de tuin omspitten terwijl dat niet nodig is, een verkeersboete riskeren door veel te hard te rijden terwijl ze ruim op tijd zijn. Maar ook je handen niet stil kunnen houden, het trappelen met je voet, het plukken aan je haar, zijn voorbeelden van *prânische* activiteit.

De vitaliteit is een van de aspecten die opgroeiende mensen moeten leren onder controle te houden. Het ene kind is daar wat beter in dan het andere. Die heeft zich in vorige levens in dit opzicht beter ontwikkeld. Bij de meeste jongeren lukt het echter niet onmiddellijk de vitaliteit te

beheersen, zomin als dat het onmiddellijk lukt tegen je verlies te kunnen (beheersing van gevoel) of niet meer ten koste van anderen je zin door te drukken (beheersing van begeerte).

Met ‘beheersing’ willen we overigens niet zeggen, dat je een denkaspect moet negeren of wegdrukken. Dat is niet de bedoeling, want al deze aspecten maken een mens tot mens. Als je er een van weg zou halen, werd je kreupel in je denken. Maar je moet leren er meester over te zijn. Dat wil zeggen dat het bewustzijn de baas is en zelf dat denkaspect kan oproepen, dat het op een bepaald moment nodig acht. En dat is echt niet alleen voor kinderen een grote opgave. Welke volwassene durft te beweren dat hij dit helemaal kan?

Niet zelden lijden jongeren met ADHD zelf het meest onder hun hyperactiviteit, vooral omdat hun omgeving dit gedrag niet echt op prijs stelt. Je zal maar als jongen voortdurend gestraft worden omdat je niet stil kunt zitten, terwijl je oprecht probeert dit wel te doen. Maar het lukt gewoon niet. Je moet reageren op prikkels.

Een jongen met ADHD vertelde ooit dat hij zo vaak aangesproken was op zijn gedrag en daar zo vaak voor gestraft was, dat hij er gevoelloos voor werd. Het ontging hem op den duur simpelweg. Zijn moeder berispte hem een keer, maar midden in haar verhaal onderbrak hij haar met: “Mag ik een snoepje?”

Kinderen moeten nog leren de vitaliteit te kanaliseren en te gebruiken wanneer het mogelijk en nodig is. En degenen die dat het slechtst kunnen, zijn daarom geen slechtere mensen. Ze kunnen zoveel andere kwaliteiten hebben. Toch moeten ze ook leren het *vitaliteitsdenken* onder de duim te houden. Dat dit moeilijk is, weet iedere opvoeder, maar onmogelijk is het niet. Daarover verderop meer. Bij de meeste kinderen lukt het trouwens wel degelijk om de vitaliteit althans in behoorlijke mate onder controle te krijgen. Naarmate ze ouder worden nemen de ADHD-symptomen af. Ofwel, het bewustzijn krijgt er meer grip op. Bij een enkeling lukt dat onvoldoende en zo iemand zal ook als volwassene nog enkele kenmerken van ADHD houden.

Medicatie: wegdrukken van de symptomen

ADHD is dus in zeker opzicht een natuurlijk verschijnsel bij een mens die onvoldoende geleerd heeft zijn lagere natuur te beheersen. Gedurende de eerste fasen in zijn leven wordt hij in de gelegenheid gesteld tot een grotere beheersing te komen over die lagere natuur en met name de vitaliteit. Dat wil niet zeggen dat je die ongecontro-

leerde vitaliteit dan maar stuurloos moet laten en de jongere zijn gang moet laten gaan. Als dat gebeurt, wordt het gebrek aan beheersing alleen maar groter. Maar het tegenovergestelde, de symptomen door medicatie helemaal wegdrukken, ontnemt de jongere alle mogelijkheid ‘af te rekenen’ met zijn hyperactiviteit.

Op het ogenblik is het vrijwel altijd zo dat na de diagnose ADHD er medicatie wordt voorgeschreven.

Zoals hiervoor al gezegd, vertragen medicijnen met methylfenidaat, zoals Ritalin en Concerta, de heropname van dopamine, waardoor er sprake is van een grotere hersenactiviteit en de symptomen van ADHD geremd worden. Er wordt in dit verband ook wel gesproken van ‘remstof’. In het artikel ‘Hoe werken medicijnen’⁽⁵⁾ hebben we aan de hand van het ‘pianomodel’ uitgelegd dat als je een bepaalde stof in je lichaam inbrengt, die remmend of stimulerend kan werken op bepaalde karakteristieken die in het bewustzijn aanwezig zijn. Een snaar wordt ‘gedempt’ of de ‘demper’ wordt er juist afgehaald.

In het geval van alcohol bijvoorbeeld kan de demper er afgehaald worden. Latente eigenschappen, zoals uitbundigheid, vloeien bij een bescheiden en stil iemand die onder invloed van alcohol is ineens naar buiten. In het geval van methylfenidaat – dat trouwens hetzelfde werkt als bijvoorbeeld de drug cocaïne – krijgen bepaalde in het bewustzijn aanwezige karakteristieken niet meer de gelegenheid zich te uiten. De hyperactiviteit is dan niet meer zichtbaar in het gedrag. Ze is er natuurlijk nog steeds, maar de mogelijkheid zich te manifesteren is haar door de medicatie ontnomen. Dit medicijn werkt dus als een demper. Iedere psychiater weet dat medicatie ADHD niet geneest. De symptomen worden tijdelijk geëlimineerd. De karakteristiek is echter nog steeds in het bewustzijn aanwezig en als de medicatie wordt stopgezet, zal ze zich weer uiten. Sterker: vaak is het zo dat de medicatie maar enkele jaren werkt. De in het bewustzijn aanwezige karakteristiek is blijkbaar zo sterk, dat medicijnen die hooguit tijdelijk kunnen tegenhouden. Medicatie kan zelfs averechts werken. Een jongen met ADHD vertelde dat als de medicijnen uitgewerkt zijn, de symptomen altijd versterkt terugkomen. Wellicht maakt de medicatie je lui. Je hoeft jezelf niet meer te trainen je te concentreren, omdat de pillen die ‘taak’ tijdelijk van je overnemen. Je krijgt niet zelf de grip op je vitaliteit.

Gevolgen van medicatie

Nu kun je je afvragen of het erg is dat je de karakteristieken terugdringt in het bewustzijn. Je koopt op die manier

als het ware tijd. Er ontstaat tenminste eventjes rust in het hoofd van het hyperactieve kind. Je moet dan maar hopen dat als de symptomen later weer terugkomen, de jongere wat ouder is geworden en om die reden meer grip heeft op zijn vitaliteit.

Er zijn echter ook behoorlijke nadelen verbonden aan het gebruik van methylfenidaat. Het inbrengen van deze chemische stof moet zijn effect op het lichaam hebben. Bekend is dan ook dat, zeker als je het pas neemt, het medicijn bijwerkingen heeft zoals slapeloosheid, verminderde eetlust, buik- of hoofdpijn, misselijkheid, duizeligheid, huiduitslag, hartkloppingen en een droge mond. Wat de effecten op de langere termijn zijn, weten we niet.

Maar wat misschien nog ernstiger is, is dat er een emotionele onevenwichtigheid kan ontstaan. Kinderen werden na het gebruik van medicatie voor ADHD angstig en depressief.

Het ontstaan van die emotionele onevenwichtigheid is vanuit het perspectief van de Theosofia, goed te verklaren. Je kan door de medicatie uiterlijk niet worden wat je innerlijk bent. Dat moet tot spanningen leiden. Volgens de leer van Zelfwording (*Swabhâva* is het Sanskrit-woord) wordt ieder in zijn uiterlijke natuur wat hij innerlijk is. Dus als je in je denken vitaal bent, als je gedachten als een kar op een zandweg heen en weer klotsen, dan moet je gedrag ook zo zijn. De medicatie tegen ADHD belet dit echter. Kinderen worden daarom in hun gedragingen iets anders dan wat ze feitelijk zijn. Ze zijn natuurlijk nog wel zichzelf, maar kunnen dat niet meer uiten in hun voertuig. Ze missen daarom 'zichzelf', want die hyperactiviteit of die dromerige ongeconcentreerdheid hoort wel bij hen. Het is alsof een strenge leraar je belet te zijn zoals je bent. Zo sprak ik ooit een meisje dat na de diagnose ADD aan de medicatie was gegaan. Voordat ze dagelijks haar pillen moest slikken, was ze altijd opgeruimd en vrolijk. Nu was haar klacht: "Ik vind het leven eigenlijk helemaal niet leuk meer."

ADHD — nieuw verschijnsel?

Als opgroeien het naar buiten vloeien is van de verschillende denkaspecten en als dat gepaard gaat met een zekere mate van onbalans, dan moet hyperactief gedrag onder jongeren ook in vroegere tijden zijn voorgekomen. Hoe komt het dan dat er de laatste decennia zo'n enorme toevloed is aan gevallen van ADHD?

Het antwoord op die vraag is simpel. Voor 1980 werd dit gedrag niet als zodanig gediagnosticeerd. Het werd niet als problematisch ervaren. Men ging ervan uit dat dit nu

eenmaal bij kinderen hoorde. Jongens waren druk; daar was niets mis mee. En meisjes waren vaak dromerig. Ook dat gaf geen probleem.

Dat ADHD nu problematisch is, heeft volgens ons dan ook meer te maken met de veranderingen in de inrichting van de maatschappij dan met het opgroeien van kinderen zelf. Als je als jongen op het platteland opgroeit en voldoende de gelegenheid krijgt je energie te gebruiken, dan zal je overdosis aan vitaliteit tot minder problemen aanleiding geven dan wanneer je op een bovenverdieping in de stad woont en je vanwege het verkeer niet buiten kan spelen. Als je ouders dan ook de financiële middelen ontberen om je op een sportclub te doen, dan moet je je energie op een andere manier uiten.

Wat bovendien veranderd is, is het enorme aanbod van allerlei prikkels. Bij hoeveel gezinnen staat niet dag en nacht de tv aan? Soms staan in verschillende kamers tv's aan en ook nog een keer elk op een andere zender. De sociale media, de internet spellen, het gamen en de mobiele telefoon eisen voortdurend de aandacht van kinderen op. Hoe kan je je concentreren op je huiswerk als er elke minuut een nieuw sms'je komt?

We leven in een snelle wereld. Het zijn echt niet alleen de kinderen die druk zijn. Kinderen imiteren ouderen. Als die nooit de tijd nemen kalm en weloverwogen te zijn, dan moet dat ook zijn effect hebben.

De mensen in onze samenleving zijn weinig gefocust op één punt. Er bestaat geen eenheid van doelstelling. Meninge worden zelden gestoeld op principes. De ene dag beweert een politicus dit, de volgende dag iets geheel anders. De gehele maatschappij kenmerkt zich door een ongeconcentreerdheid. Vinden we het dan gek dat kinderen, die hun denkbewustzijn weer aan het opbouwen zijn, zo'n zelfde karakteristiek laten zien?

Hoe om te gaan met ADHD?

ADHD is, zoals gezegd, geen psychische stoornis maar een beschrijving van een bepaald gedrag. Dat gedrag is wellicht voor het kind zelf geen probleem maar voor de omgeving wel. Ouders maken zich zorgen. Leraren wordt het haast onmogelijk gemaakt les te geven, omdat kinderen zo snel afgeleid zijn en nauwelijks meer kunnen luisteren naar instructies of uitleg. We ontkennen deze problematiek zeker niet. We weten ook uit ervaring dat de meeste ouders hun kind medicatie geven, niet omdat dat voor hen zelf rust geeft – wat wel beweerd wordt – maar omdat ze oprecht menen dat dit voor hun kind beter is, wat natuurlijk door de medische wereld wordt ingegeven.

Veel beter is het evenwel kinderen te leren zich te concentreren. En daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen. Problemen los je het makkelijkst op als ze nog niet ontstaan zijn! Dus vanaf de geboorte van het kind zou je het al moeten oefenen in concentratie en in het ontwikkelen van zelfdiscipline. Dat kan! En kinderen vinden het geweldig.

In feite is de training voor iemand met ADHD hetzelfde als voor elk kind. Alle kinderen hebben structuur, rust en regelmaat nodig. Voor iemand met ADHD moet er alleen een tandje bovenop. Kinderen met ADHD hoeven dus echt geen aparte behandeling.

Als je erin slaagt je eigen vitaliteit te beheersen, kan ADHD je zelfs tot voordeel strekken. Een jongen van 21 jaar, die in de loop der jaren met behulp van strikte begeleiding van zijn ouders die hem een uiterst strakke structuur boden, zijn gevoeligheid voor prikkels heeft leren beheersen, zei dat hij nu alleen maar voordelen van zijn ADHD heeft, omdat hij drie dingen tegelijk kan doen. Uiteraard heeft hij daarvoor de nodige zelfdiscipline ontwikkeld.

De Theosofia heeft een beproefde methode om de zelfdiscipline te ontwikkelen: de Râja-Yoga. Het zou te ver voeren daar nu uitgebreid bij stil te staan.⁽⁶⁾ We willen hier slechts zeggen dat juist door het stimuleren van de hogere denkaspecten het kind leert de lagere de beheersen. Daarom moet je vanaf de prille jeugd de aandacht focussen op allerlei activiteiten die het begripsmatige denken stimuleren. Denk aan kunstzinnige zaken, muziek, toneel, maar ook tuinieren, kennismaken met de natuur. Natuurlijk moeten kinderen zich ook fysiek kunnen uiten. Maar in plaats van de nadruk te leggen op de competitie – ik ben de beste! – zou er meer samengewerkt moeten worden. Leer kinderen ook van kinds af aan hun eigen verantwoordelijkheid te dragen. Bij dit alles moeten ouderen de levende voorbeelden zijn van een dergelijke onzelfzuchtige mentaliteit.

We leven echter in een onvolmaakte wereld. We moeten daarom roeien met de riemen die we hebben. Maar we kunnen de 'riemen' die we hebben wel gebruiken. En we hebben meer talenten en mogelijkheden dan we doorgaans vermoeden. We helpen kinderen niet door ze te brandmerken met de diagnose ADHD.

Lukt het ons als ouder of leerkracht niet, dan kunnen we altijd hulp van buiten inschakelen. Gelukkig bestaan er opvoedcursussen. En hoewel het onderwijs voortdurend moet bezuinigen, zijn er nog pedagogen en orthopedagogen op scholen die het kind extra begeleiding kunnen geven en leraren en ouders raad geven. Kinderen straffen

voor hun gedrag werkt niet. Het is veel effectiever om positief gedrag te belonen in plaats van altijd maar weer negatief gedrag af te keuren.

Daarbij moet je altijd rekening houden met het unieke karakter van elk kind. Bij het zoeken naar de meest geschikte begeleiding is maatwerk nodig. Ook tussen drukke kinderen kunnen er grote verschillen bestaan.

Het belangrijkste is evenwel dat we ons verantwoordelijk achten voor de jeugd. We zouden op zijn minst wat verdraagzamer kunnen zijn. Kinderen horen bij onze samenleving en kinderen zijn vitaal. Het lontje van sommige volwassenen is wel heel kort, wanneer kinderen herrie maken of druk zijn. Maar het hoort nu eenmaal bij het leerproces de vitaliteit te beheersen. Kinderen houden ons een spiegel voor. En als we in die spiegel durven te kijken, leren wij evenveel van hen – ook als ze hyperactief zijn – als zij van ons.

Referenties

1. Zie voor de volledige lijst van de criteria bijvoorbeeld: <http://www.ADHD-kinderen.nl/full/ADHD.php>
 2. Laura Batstra, *Hoe voorkom je ADHD? Door de diagnose niet te stellen*, Uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam 2012, blz. 63 en 7.
 3. Zie ref. 2, blz. 22.
 4. Zie hiervoor ook het artikel: Erwin Bomans, 'Hoe ontsnappen we aan Plato's grot', elders in dit nummer.
 5. SC, 'Hoe werken medicijnen'. Artikel in *Lucifer*. Dit artikel is de derde in de reeks Stoffelijke en bewustzijnsveranderingen t.w.: 'De samengesteldheid van de mens', jaargang 30, oktober 2008, nummer 5 blz. 68-73; 'Beïnvloeding door levende bouwstenen', jaargang 30, december 2008, nummer 6, blz. 110-115; 'Hoe werken medicijnen?', jaargang 31, februari 2009, nummer 1, blz. 11-17.
 6. Zie 'Innerlijke Opvoeding en Zelfontplooiing in het licht van Reïncarnatie'. Symposiumreeks, nummer 5. Stichting I.S.I.S. 2003. Dit is tevens *Lucifer*, jaargang 25, nummer 4/5, 2003.
-

Gesignaleerd

Planeet-transfers ...

Het onderstaande interessante bericht dateert van april 2012:

Het lijken wel voetballers die van club wisselen. Planeten gaan soms van de ene ster naar de andere. In 2006 werd voor het eerst bevestigd wat sterrenkundigen al een hele tijd vermoedden: dat sterren soms planeten kwijtraken. Die planeten beginnen dan aan een zwerftocht door het universum, ver van waar ze ooit zijn ontstaan. In dat jaar werden twee planeten ontdekt die zonder ster in de buurt rondjes om elkaar draaiden, waarmee was bewezen dat er sterloze planeten bestaan. Soms kunnen zulke wezen een nieuwe pleegmoeder vinden. Een simulatie aan de universiteit van Peking (China) en het Harvard-Smithsonian Center for Astrophysics (VS) toont aan dat sterren losse planeten kunnen 'vangen' om ze zo toe te voegen aan hun eigen collectie planeten. Vermoedelijk doet 3 tot 6 procent van de sterren dat wel eens.⁽¹⁾

Dit is wel een zeer krachtige ondersteuning van de theosofische visie dat er zoiets bestaat als 'gastplaneten'. Planeten zijn kosmische wezens die bij een bepaald Zonnestelsel horen. Maar in hun geboortefase maken ze enorme reizen door de Ruimten. Daarbij kunnen ze de tijdelijke bezoekers worden van andere Zonnestelsels. Dit is ook in ons Zonnestelsel actueel:

Neptunus is wat we een 'vangst' kunnen noemen, en de vangst van Neptunus veranderde in zekere zin de totale aard van het Universele Zonnestelsel. Hij zal 'gevangen' blijven tot de karmische tijd voor hem is aangebroken om ons te verlaten. (...) De recent ontdekte planeet Pluto is eveneens een vangst, net als de planeet Neptunus.⁽²⁾

De karakteristiek van een gastplaneet heeft invloed op het hele Zonnestelsel, precies zoals een gast in een gezin het leven van alle gezinsleden min of meer beïnvloedt. Je kunt het, zo legt G. de Purucker uit, heel goed vergelijken met het uitwisselen van elektronen, wat we scheikundige atomen vaak zien doen.⁽³⁾ Ook dan beïnvloedt een gevangen elektron de totale elektrische polariteit van het atoom. Ook interessant te vermelden is dat de computersimula-

tie van de wetenschappers, genoemd in het eerste citaat, uitwees dat gastplaneten in de buitengebieden van een Zonnestelsel te verwachten zijn. Ook dat is in lijn met de Theosofia: de planeten Neptunus en Pluto zijn de buitenste planeten die om onze Zon draaien.

Referenties

1. Matthias Eichters, 'Sterren wisselen planeten uit'. Geplaatst: 18 april 2012: www.faqt.nl/recent/sterren-wisselen-planetenuit/ Het oorspronkelijke wetenschappelijke artikel is: H.B. Perets en M.B.N. Kouwenhoven, 'On the origin of planets at very wide orbits from re-capture of free floating planets', *Astrophysical Journal*, 2012, 750, 83.
 2. G. de Purucker, *Esoteric Instructions. The doctrine of the spheres*. 12 delen, Point Loma Publications, San Diego 1987, deel 7, blz. 72.
 3. G. de Purucker, *The Esoteric Tradition*. 2 delen, Theosophical University Press, Pasadena 1973, deel 1, blz. 193.
-

Maya-kalender voorspelt niet de eindtijd

Gedachten naar aanleiding van de recente vondst van een Maya-kalender in Xaltún, Guatemala, die naar 7000 jaar in de toekomst verwijst.

Op 11 mei jl. publiceerde het wetenschapstijdschrift *Science* de vondst van de oudst bekende Maya-kalender. De vondst is gedaan in 2011 in de ruïnestad Xaltún, Guatemala. De kalender dateert van de 9e eeuw en dat is aanmerkelijk ouder dan de laatst bekende kalender, de zogenaamde Dresden-codex, die vlak voor de komst van de Spanjaarden in Midden-Amerika moet zijn opgetekend. De pas gevonden kalender bestaat uit honderden nummers die op verschillende cycli duiden. De getallen zijn geschreven op de muur van een huis, die blijkbaar als een soort schoolbord gebruikt is. Ook de andere muren van het huisje zijn beschilderd.

De Maya's kenden verschillende cycli en ze gebruikten dan ook verschillende kalenders. Ze hadden de zogenaamde Heilige Kalender of de Tzolkin, die een periode van 260 dagen beschreef. Verder was er de 'burgerlijke kalender', de Haab, die 360 dagen (plus 5 kalenderloze dagen) kende. Ten slotte was er de zogenaamde Lange Telling, waarover

zoveel te doen is en die op 21 december 2012 zou aflopen. De getallen op de muur verwijzen naar al deze kalenders. Bovendien zijn er getallen die de cycli van de omloop van Mars en Venus betreffen; cycli van respectievelijk 584 en 780 dagen.

De Lange Telling

Waarschijnlijk hadden de media nooit zoveel aandacht geschonken aan deze opmerkelijke vondst, als de Maya-kalender sinds enkele jaren niet zo in de belangstelling had gestaan. Sinds 1987 wordt die kalender in verband gebracht met de eindtijd. Die kalender zou namelijk ophouden, wat het eind van de wereld zou betekenen, of, zoals sommigen beweerden, de overgang naar een gelukzaliger tijdperk. Er zou sprake zijn van een bewustzijnstransactie. In een artikel in *Lucifer* hebben wij al gewezen op deze volstrekt onjuiste voorstelling van zaken.⁽¹⁾ Op de eerste plaats kun je vraagtekens plaatsen bij de synchronisatie van de Maya Lange Telling en onze kalender. Er zijn genoeg wetenschappers die afwijken van de gangbare GTM-synchronisatie.⁽²⁾ Maar stel dat die zou kloppen, dan nog wil dat niet zeggen dat er op 21 december 2012 iets te gebeuren staat. Het zogenaamde aflopen van de Maya-kalender, dat op deze datum zou plaatsvinden, duidt op het beëindigen van de 13e Baktun. Een Baktun is een periode van 144.000 dagen, ofwel 394,4 jaar. Dertien van die Baktuns zijn dus ongeveer 5127 jaar. Maar na die 13e Baktun komt de 14e. Dertien is weliswaar een belangrijk getal voor de Maya's; het is ook een sleutelgetal in de Tzolkin, maar nergens wordt beweerd dat de 13e Baktun het eind van de tijd zou betekenen. Het tegendeel is het geval. Want een Baktun is zeker niet het grootste tijdperk dat de Maya's kennen. Ze kennen Piktuns. Twintig Baktuns is een Piktun. Dat is een tijdperk van 7885 jaar. Maar ook deze tijdseenheid is in de tijdsrekening van de Maya's niet het grootst. Er zijn Calabtuns, Kinchiltuns, Alautuns en zelfs bestaat het tijdperk Hablatun, dat een periode van 1,26 miljard jaar bestrijkt. Dus dat de tijd op zou raken, hebben de Maya's nooit beweerd. Op verschillende gedenktekens – zogenaamde Stela's – wordt dan ook vooruitgewezen naar data in de toekomst, die ver voorbij 2012 liggen. Zo verwijst een inscriptie op zo'n Stela in Palenque, Mexico, naar 21 oktober van het jaar 4772.

De cyclische tijd

De nieuw gevonden kalender in Xaltún is niets anders dan een interessante bevestiging van het beeld dat de

Maya's ver in de tijd vooruitkeken en dus nooit het eind der tijden voorspelden. Hoewel veel van de gegevens nog niet algemeen bekend zijn en geïnterpreteerd zijn, valt één ding onmiddellijk op: de berekeningen op de muur van het huis lopen door tot 7000 jaar in de toekomst.

Hoe zouden ze naar die verre toekomst hebben kunnen verwijzen, als de Maya's ervan uitgingen dat de wereld in 2012 ophield te bestaan? De kalender in Xaltún voorspelt dan ook niet dat de tijd in 9000 ophoudt, er wordt slechts naar die toekomst verwezen.

Als over duizend jaar een toekomstige archeoloog een van onze kalenders van het jaar 2012 zou vinden en hij zou concluderen dat wij dachten dat op 31 december van dat jaar de tijd ophield, interpreteerde hij de gegevens niet correct.

Nee. Het concept van het eind der tijden is een typisch joods, christelijk en ook islamitisch idee, hoewel er in deze drie godsdiensten ook voldoende aanwijzingen zijn, dat je deze zaken anders moet uitleggen.

Alles in de kosmos manifesteert zich cyclisch. Het hele principe van een kalender is een overduidelijke illustratie van de cycliciteit van de verschijnselen. Een cyclus heeft als kenmerk dat je steeds op je beginpunt uitkomt. Maar dat houdt geen eindpunt in. De cirkelgang gaat vervolgens gewoon op een hoger niveau door. Het is heel simpel: als wij op 1 januari een nieuwe kalender ophangen, beginnen we aan de volgende fase in de cyclische beweging.

De profetie van de eindtijd: een psychologisch probleem

Eigenlijk heeft de hype van 21 december 2012 niet veel te maken met de Maya-kalender. Het is een psychologisch probleem, dat voortkomt uit een gebrek aan inzicht in de werkelijke betekenis van het leven. De interpretatie van de eindtijd en het aflopen van de Maya-kalender komt voort uit onwetendheid. Mensen zoeken naar zingeving. Er is een vaag besef van spiritualiteit en dat alles anders moet dan zoals het nu is. Op zich is die intuïtie niet onjuist. We moeten anders leren denken en leven. Maar vervolgens wordt daar de gedachte aan gehangen dat iets buiten ons voor die verandering moet zorgen. Ja, naarmate de onrust in de wereld toeneemt, wordt zelfs geopperd dat een buiten ons staande kracht voor een totale en plotse omwenteling moet zorgen. We plaatsen onze 'redding' buiten onszelf. Daarvoor zijn we geneigd alle feiten te moduleren om een idee-fixe, zoals de veronderstelling dat de Maya-kalender de eindtijd voorspelt.

Werkelijk spirituele mensen weten dat alles besloten ligt in

henzelf. In de mens zelf vind je alle krachten en potenties. Elke verandering in het leven is een innerlijke verandering. Verandering van omgeving, van kosmische invloeden of welk uiterlijk verschijnsel dan ook, hebben alleen maar effect als de mens zelf die veranderingen gestalte geeft.

Referenties

1. 'De Maya-kalender: Is 2012 de eindtijd?' Artikel in *Lucifer*, jaargang 31, nummer 2, april 2009, blz. 36-47. Dit artikel is

digitaal op te vragen bij de redactie van *Lucifer – de Lichtbrenger*: luciferred@stichtingisis.org.

2. Hoe de Maya-kalender correleert met onze westerse kalender is niet eenvoudig vast te stellen. Lange tijd werd uitgegaan van de 'GMT-correlatie', dat wil zeggen de theorie van de archeologen Goodman, Martínez en Thompson, die de Lange Telling van de Maya's lieten beginnen op 11 augustus van het jaar 3114 voor Christus. Maar over de betrouwbaarheid van deze 'GMT-correlatie' is recent weer veel discussie ontstaan.
-

Uw Vragen

Hoe ervaren we geboren worden en sterven?

De geboorte van een mens gaat gepaard met smart en daarom huilt een baby. Terwijl bij het sterven van een mens vaak zoiets als innerlijke vrede te bespeuren is. Kunt u hierover wat meer vertellen?

Antwoord

Deze twee feiten verbergen inderdaad een grote waarheid. De sleutel ertoe wordt gegeven door de theosofische leer van reïncarnatie. Wat wij meestal 'leven en dood' noemen is volgens de Theosofia niets anders dan twee fasen of perioden van het *Leven* — dat onvernietigbaar is.

Wat wij sterven noemen is de start van een rustfase in de innerlijke gebieden, waarbij we ons bewustzijn stapsgewijs terugtrekken tot we weer terug zijn in onze spirituele kern. Sterven is in feite 'terugkeren naar huis', naar onze spirituele oorsprong. Geboorte is het tegengestelde proces. Wat dat betreft is er geen wezenlijk verschil met in slaap vallen en wakker worden: de dood is niets anders dan een volmaakte slaap.

Het uiterlijke bestaan is zeer waar-

devol omdat we daarin de kansen krijgen om als menselijk wezen in wijsheid en vermogen tot samenwerking te groeien: het is de periode waarin we wat voor onze medemens kunnen betekenen. Na onze dood is die kans verkeken. Maar, vanuit een ander gezichtspunt: hoe vol weerstanden en problemen is het uiterlijk bestaan! Voor de meeste mensen is geen enkele dag zonder zorgen. Alle dingen in de stoffelijke wereld zijn onvolmaakt en vergankelijk. Onze gehechtheid eraan zorgt voor lijden en zorgen. Vandaar dan ook dat de meeste menselijke wezens de overgang van geestelijke rust naar uiterlijk leven aanvoelen als een soort schok, en hun sterven als een terugkeer naar harmonie.

Hoewel het hier gaat om innerlijke processen, is er toch wel iets van te zien, van buitenaf. Mensen die bewust of intuïtief weten dat het sterven een terugkeer is naar de geestelijke gebieden, kunnen we soms al vóór hun dood zien groeien in harmonie. Ze weten met een relativerende blik de gebeurtenissen in de wereld te doorzien. Wie wel eens de bijzondere ervaring had, bij het sterven van

een medemens aanwezig te zijn, kan het volgende hebben meegemaakt: bij veel stervenden krijgt het gezicht kort na de dood een vredige, soms zelfs stralende uitdrukking. Het gelaat ontspant zich volledig. Ook dat wordt door de Theosofia verklaard. In de uren na de laatste hartenklop overziet de ware, onsterfelijke mens het afgeronde leven en trekt er zijn conclusies uit. Het wordt het 'panoramisch visioen' genoemd. De innerlijke mens ziet zijn leven vanuit een heldere, bovenpersoonlijke visie aan zich voorbijtrekken. En iets van die verheven toestand dringt door tot de hersenen, waardoor iemands gelaat vrede uitstraalt.⁽¹⁾ Het zijn verheven uren, die uren na de dood, en we doen er het beste aan de stervende zo veel mogelijk met rust te laten.

Onze geboorte is het spiegelbeeld van ons sterven: het heeft wel iets van een koude douche. Vandaar dat de pasgeboren baby huilt. Daarmee ontkennen we de medische verklaring niet, dat baby's huilen om de longen te vullen. Dat klopt ook. Maar deze grote lichamelijke inspanning is het zichtbare effect van een *innerlijke* overgang: een verandering in

ons bewustzijn.

Overigens huilen niet alle pasgeboren baby's. En het aanvaarden van ons uiterlijk leven hoeven we ook niet als iets smartelijks te ervaren. Het vervullen van de plichten jegens medemensen kan namelijk ook vreugdevol zijn. Denkt u aan de verhalen rond de geboorte van prins Siddharta, die later Gautama de Buddha werd. Hoewel we sommige details als 'symbolisch' kunnen zien, is de algemene strekking toch het blijmoedig oppakken van een zeer onzelfzuchtig ideaal.

Referentie

1. G. de Purucker, *Wat de dood werkelijk is*. Point Loma Publications, San Diego 1986, blz. 33.

Het denkvermogen vernietigen?

In *De Stem van de Stilte* van mevrouw Blavatsky staat: "Het Denkvermogen is de grote Vernietiger van het Wezenlijke. Laat de Discipel de Vernietiger vernietigen."⁽¹⁾ Wilt u deze mooie woorden in gewone taal nader verklaren?

Antwoord

De teksten in *De Stem van de Stilte* geven al degenen die hun leven in overeenstemming willen brengen met de Kosmische Eenheid en het Kosmische Mededogen, inspirerende aanwijzingen.

Bij deze vraag gaat het vooral om de betekenis van het woord 'vernietigen', en ook wat precies de 'Vernietiger' is. De verklaring is te vinden in de woorden ervoor en erna, met bijbehorende noten. Daar lezen we dat de leerling eerst de "rajah der zinnen, de Gedachte-Voortbrenger, hem die begoocheling verwekt" moet opsporen.

Daarna moet hij die 'begoocheling-verwekker' vernietigen. We moeten dus het onderscheid leren maken tussen ons op het uiterlijk gerichte denken dat allerlei illusies oproept, en ons hogere denken, dat ons inzicht in de fundamentele kracht achter alle dingen geeft.

Naarmate we leren leven vanuit onze hogere inzichten zal ons uiterlijk denken, ons 'breinverstand', zijn dominante positie verliezen. Wij vernietigen al doende ons lagere denken *als invloed in ons leven*. Ook dan nog hebben we ons breinverstand nodig, maar we hebben er een gehoorzaam instrument van gemaakt. Het is vernietigd als 'rajah', als meester. Als onze beheersing volledig is, zijn we zelfs in staat – wanneer we maar willen – ons volledig los te maken van ons breinverstand en ons bewustzijn geheel uit de uiterlijke wereld terug te trekken en welbewust te richten op andere werelden en sferen van bestaan.

Een vergelijkbare zin vinden we even verderop: "Alvorens dat pad wordt betreden, moet gij uw maanlichaam vernietigen, uw denklichaam zuiveren en uw hart louteren." Met 'maanlichaam', zo legt H.P. Blavatsky uit in een noot, wordt onze astrale vorm bedoeld die door ons kâmisch (begeerte-)beginsel is voortgebracht.⁽¹⁾ Ook hier betekent het woord 'vernietigen': 'vernietigen als een zelfstandige invloed op zich'. Op het moment dat we geen energie meer stoppen in onze persoonlijke verlangens, zal dat 'maanlichaam' in kracht afnemen en verstrooid raken. Een vereiste is, ons denken te zuiveren en ons hart te louteren.

Heel *De Stem van de Stilte* is een oproep tot het leven vanuit onze blijvende Kern, en anderen te ondersteunen bij hún pogingen.

Referentie

1. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Vertaling van de oorspronkelijke Engelse uitgave van 1889. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1992, 2e druk, blz. 33 en 53-55.

Lezing gemist?

Sinds enkele maanden zet Stichting I.S.I.S. de openbare lezingen, die op de woensdagavond in Den Haag gehouden worden, op de website. Belangstellenden die niet aanwezig kunnen zijn, kunnen dan toch nog de lezingenserie volgen. Altijd gemakkelijk als je een keer niet kunt komen. Ook handig voor degenen die ver van Den Haag wonen en maar één keer per maand een lezing bij hen in de buurt kunnen bijwonen.

De lezingen worden op de donderdag of vrijdag op de website (www.stichtingisis.org) geplaatst en blijven er vier weken op staan.

We gaan ervan uit dat we met deze service een hoop belangstellenden van dienst zijn.

Het programma van alle lezingen van het volgende seizoen staat nu al op de website. U kunt ze alvast in uw agenda zetten.

Reacties op Theosofie, AA en God

In *Lucifer* nummer 1 van dit jaar publiceerden we het artikel 'Theosofie, Anonieme Alcoholisten en God' van Sally en James Colbert. We vroegen onze lezers om respons. We zijn verheugd dat we enkele interessante reacties hebben ontvangen. Deze bijdragen van onze lezers zullen we in het Engels vertalen en aan de auteurs van het artikel voorleggen. In *Lucifer* nummer 6 van dit jaar (dus na het symposiumverslag 4/5) komen we uitgebreid op dit onderwerp terug.

Lucifer®

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: Kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 25,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 20,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 3,75
Prijswijzigingen voorbehouden,
Triodos bank 786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruyterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of enige andere manier, zonder
voorafgaande toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor International
Study-centre for Independent Search for
truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen en
verspreiden van kennis over de geestelijke
achtergrond van mens en kosmos, vrij van
dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften, en
het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk voor
enigerlei verklaring of mening, die in dit
blad wordt gepubliceerd, tenzij dit uitdruk-
kelijk wordt vermeld.

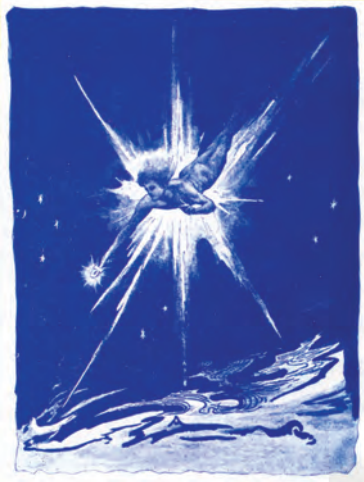

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer: 50872.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belastend door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)